

Samfunn for alle

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

4
2018

Normalisering av bolig-politikken?

Side 7

Private omsorgsleverandører

Side 12

Viktig teater

Side 28

Reform?

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Når den nye vergemålsloven kom, snakket myndighetene om at dette skulle være en reform. De refererte faktisk til det som et paradigmeskifte. Det betyr et systematisk skifte i måte å tenke på som er av betydelig størrelse og rekkevidde. Nye og mer moderne, oppdaterte regler skulle nå ta over for gamle og utdaterte regler. Ikke bare rent administrativt ved at vergemålsmyndighetens første linje ble flyttet fra kommunene til fylkesmennene, men også direkte for den enkelte. Gammeldagse tenkemåter skulle byttes ut med nye og mer oppdaterte tanker. Spesielt fremhevet man viktigheten av å ha menneskets selvbestemmelse i fokus.

Dessverre har ikke dette blitt en realitet. Riksrevisjonen, doktoravhandlinger, likestillings- og diskrimineringsombudet og det sivile samfunn er noen av de som kritiserer den nye loven og dens praktisering.

Etter sommerferien fikk vi et ytterligere bevis på at vergemålsloven ikke praktiseres i tråd med samfunnsutviklingen og ikke har tatt inn over seg nye tanker og holdninger.

NFU ble før sommeren spurt om vi kunne tenke oss å være partshjelpere i en sak om vergemål som

skal opp for lagmannsretten i høst. Spørsmålet i saken er om kvinnen kan påtvinges å ha verge til tross for at tingretten har konkludert med at hun har rettslig handleevne.

Fordi vergemål er et av våre fokusområder, sa vi ja til dette. Kvinnen dette handler om ønsket at vi skulle være partshjelpere, og hun har altså rett til å bestemme i sitt eget liv. Men konklusjonen fra lagmannsretten er at hun har ikke rett til å be NFU om å være partshjelper.

Begrunnelsen for dette har lagmannsretten funnet i forarbeider fra slutten av 1800-tallet. Dette er til og med forarbeider til en lov som ikke finnes lenger. En lov som gjaldt umyndiggjøring. Kvinnen har, ifølge vergemålsloven, full rett til å bestemme i eget liv, men blir til tross for dette stoppet av noe som ble uttalt og bestemt på 1800 tallet.

Det er vanskelig å forstå at en slik avgjørelse reflekterer et systematisk skifte i måte å tenke på, som er av betydelig størrelse og rekkevidde. Det blir nå opp til Høyesterett å avgjøre om tankene fra 1800-tallet fortsatt er gjeldene på vergemålsfeltet.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for
Norsk Forbund for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Frilansjournalist Bitten Munthe-Kaas
sfa@nfunorge.org
Telefon: 928 36 809

Korrektur:
Helene T. Strøm-Rasmussen /
Ann-Elisabeth Grønhaug

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Anne Sofie Kvalvik spiller Hedvig i «Vildanden» (Foto: Den Nationale Scene)
Design og layout: Marte Louise Lilleby / Aase Bie
Trykk: Gunnarshaug trykkeri

Utgivelse 5, 2018 kommer uke 49
Frist for saker: 31. oktober
Annonsefrist: 7. november

INNHOOLD

- 2** Leder: Nei til NFU som partshjelper
- 4** Dansen rundt gullkalven?
- 13** Fra helvete til himmelen
- 14** «Karls» leilighet skal selges
- 16** Slik kan vi ikke ha det!
- 17** Ting på glid med vergemålslovgivningen
- 18** Tvang: Kontrast til aktiv selvbestemmelse
- 20** Treg norsk innsats for FN-konvensjonen
- 22** Mer juridisk bistand i NFU
- 24** NFUs og Kardes hygieneprosjekt
- 26** Den evige kampen
- 31** Undervisningstilbud skrinlagt
- 34** Årets sommerleire
- 38** Samtykkekompetanse og klagerett
- 40** Litt av hvert
- 46** Butikk

Spesialundervisning eller dansen rundt gullkalven?

Jens Petter Gitlesen
Forbundsleder

«Stemmer teller, men ressurser avgjør», skrev den kjente norske statsviteren Stein Rokkan i 1966. NFUs store utfordring, er at vi utgjør få stemmer, i tillegg er vi en liten organisasjon med små ressurser. Barn og unge med utviklingshemning står i fare for å bli de store taperne når regjeringen skal forbedre barnehage og skole for dem med spesielle behov for tilrettelegging.

NOE MÅ GJØRES

Ekspertgruppen for barn og unge med særskilt behov for tilrettelegging la frem sine forslag i vår. Kunnskapsdepartementet satte høringsfristen til den 15. august. Korte høringsfrister som løper i ferietiden, viser at kunnskapsminister Jan Tore Sanner ønsker å gjøre noe på feltet. Kunnskapsministeren varslet allerede i august at regjeringen ville legge frem en stortingsmelding på feltet i løpet av 2019. Lite tyder på at regjeringen har bestemt seg for hva som må gjøres. Opplæring regnes ofte som pedagogenes domene, men viktige rammer for skolepolitikken settes på usynlig vis av finansdepartementet. God opplæring koster nemlig penger.

FOR LITE TIL DEM MED STØRST BEHOV

Når penger skal omdisponeres, så melder utallige interesser seg i håp om å sikre seg noe mer. Vi merket denne tendensen i rapporten fra ekspertgruppen. Statens utredningsinstruks krever at forslag skal være innen eksisterende budsjettammer. Ekspertgruppens løsning ble å kutte i kostnadene til dem med store behov og satse mer på dem med mindre behov. Innstillingen slår fast at opp til 25 prosent av elevene har spesielle behov. Når personkretsen omfatter hver fjerde elev, så bør det være klart for alle at ekspertgruppen ikke holder fokus på elevene som tradisjonelt har hatt spesialundervisning, men beveger seg langt inn i den generelle skolepolitikken. Rapporten er på 287 sider. På to sider omtales elever med utviklingshemning og andre funksjonsnedsettelse som kan medføre store og vedvarende behov for tilpassing. Her åpnes det for å gjøre all verdens unntak fra forslagene og prinsippene som fremsettes andre steder i rapporten. En skal ikke se bort i fra at Ekspert-

gruppens forslag gjenspeiler erfaring og fokus hos ekspertgruppens medlemmer.

KOMMUNENE SPARER

For kommunene må det være som realiseringen av en drøm når ekspertgruppen foreslår å overføre stillinger fra Statped til kommunen. Slike tiltak er gjennomført tidligere og ga ingen effekt på antallet stillinger i kommunene. Ingen kan heller si hvor stillingene er blitt av. Så lenge det ikke er bemanningskrav til kommunenes pedagogiske støttesystem, så blir overførte stillinger mer å betrakte som et kontantbidrag til kommunene. Rettsikkerhet koster og kommunene kan spare store beløp om retten til spesialundervisning fjernes. Tross alt er det et mindretall av de 25 prosentene Ekspertgruppen fokuserer på, som har spesialundervisning.

KREVER RESSURSER

Skal en styrke opplæringen til de elevene med størst behov, så blir kostnaden stor. Det er velkjent at elever med utviklingshemning i stor grad undervises av assistenter. Assistenter koster mindre per time og jobber flere timer enn pedagoger og spesialpedagoger. Skal en sikre at også elever med utviklingshemning undervises av pedagoger, så må det kuttes overfor mange andre elever.

VI MÅ PROTESTERE

Situasjonen er overhode ikke umulig, den er omtrent som i 2009 da Midtlyngutvalget kom med sin innstilling. Dengang ville også kunnskapsdepartementet overføre midler fra tiltak som var lite nyttige, til tiltak som ville være veldig nyttige. Men det ble med snakket, departementet fant aldri de unyttige tiltakene. Elever med utviklingshemning er en liten og ressurskrevende gruppe som står lagelig til for hogg. Vår motstrategi bør være å gjøre oss store, protestere høylytt mot truende kutt og benytte FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne, NOU 2016:17 På lik linje, rapporten fra Barneombudet og argumentere for å bygge opp et system som også kan gi meningsfull opplæring for barn og unge med utviklingshemning i barnehage og skole.

FANTASTISKE Solgården i Spania

Din sommerferie i 2019

En annerledes og morsom ferie!

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm. Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser!

Dette er inkludert i reisen til Solgården:

- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere
- Unik bagasjeservice. Direkte fra avreiseflyplass til ditt rom
- Helpensjon. Delikate buffeter
- 24 timers vakt med norsk helsepersonell
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter
- Tilrettelagt for rullestolbrukere

Turer for utviklingshemmede 2019

Turnr	Dato	Varighet	Avreisested
587	28.05.19 - 04.06.19	1 uke	Oslo (Reservert til 01.11.18)
588	04.06.19 - 11.06.19	1 uke	Oslo
589	11.06.19 - 25.06.19	2 uker	Oslo
593	06.08.19 - 13.08.19	1 uke	Oslo
594	13.08.19 - 20.08.19	1 uke	Bergen*
598	01.10.19 - 08.10.19	1 uke	Kristiansand* (Reservert til 01.10.18)
599	08.10.19 - 15.10.19	1 uke	Oslo

* Det gis ruteflytilbud fra Oslo

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no

Tlf 24 14 66 60 (man - fre kl. 08.30 - 21.00)

Følg oss på

Normalisering av boligpolitikken – mot en løsning?

Storingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) stilte regjeringen spørsmålet: «Hva har regjeringen gjort og hva planlegger regjeringen å gjøre for å sikre at også mennesker med utviklingshemning får velge hvor, hvordan og med hvem de skal bo – og ikke skal måtte bo i en bestemt boform?»

AV: Jens Petter Gitlesen

Spørsmålet fra Tore Hagebakken er ikke tilfeldig, men en omskrivning av artikkel 19 i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne som sier at «... mennesker med nedsatt funksjonsevne har anledning til å velge bosted, og hvor og med hvem de skal bo, på lik linje med andre, og ikke skal måtte bo i en bestemt boform».

Når spørsmålet kommer fra stortingsrepresentant Tore Hagebakken, så er det heller ingen tilfeldighet. Tore Hagebakken var nemlig saksordfører for saken som ble til stortingsmeldingen Frihet og likeverd. I innstillingen som Tore Hagebakken hadde ansvaret for, sa en samlet helse- og omsorgskomite i 2011 blant annet at «Det er komitéens syn at det er av stor viktighet å følge boligsituasjonen til mennesker med utviklingshemning tett for å hindre tendenser til reversering av ansvarsreformen på tross av politisk enighet om det motsatte». Komiteleder den gang, var nåværende helse- og omsorgsminister Bent Høie.

Allerede i 2007 slo Helsedirektoratet alarm. I rapporten «Vi vil, vi vil, men får vi det til?», ble det konstatert at etableringen av stadig større og mer institusjonspregede bofellesskap var i strid med våre

nasjonale politiske målsetninger. Gjentatte ganger har Stortinget protestert mot utviklingen. Mang en statsråd har stadfestet at våre politiske målsetninger står ved lag, men til ingen nytte. Utviklingen går sin skjeve gang, i strid med FN-konvensjonen og i strid med enstemmige Storting.

Når samtlige partier har protestert mot utviklingen og ikke noe skjer, så er det all grunn til å tro at motstanden sitter i embetsverket. Vi får håpe at statsrådene har såpass handlekraft at de makter å få Stortingets gjentatte klare signaler iverksatt som gjeldende praksis. Embetsverket skal være statsrådets hjelpere og ikke statsrådets motstandere.

Hvis regjeringen vil, og det tror jeg den gjør, så dukker det opp en mulighet til å få utviklingen på rett spor. I tildelingsbrevet til Husbanken kan departementet presisere at Husbanken må utarbeide retningslinjer for å sikre at FN-konvensjonen og våre nasjonale politiske føringer følges, og at Husbanken må få myndighet til å avslå lån og tilskudd til prosjekter som er i strid med vår politikk. På toppen i Husbanken finner vi Osmund Kaldheim, en som deler NFUs syn. Dette kommer klart frem i rettighetsutvalget som ble ledet av Osmund Kaldheim.

→

INSTITUSJONSBYGGING

Skuffende svar fra statsråden!

Storingsrepresentant Tore Hagebakken stilte eldreminister Åse Michaelsen spørsmål om hva regjeringen hadde gjort og ville gjøre for å stoppe institusjonsbyggingen. Det er vanskelig å se at eldreministeren besvarte spørsmålet.

AV: Jens Petter Gitlesen

Spørsmålet fra storingsrepresentant Tore Hagebakken (Ap) kom etter at likestillings- og diskrimineringsombudet uttrykte bekymring fordi det bygges det stadig flere institusjonslignende bofellesskap. Få personer med utviklingshemning har andre valgmuligheter enn å takke ja eller nei til institusjonstilbudet fra kommunen. Situasjonen er i strid med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne som likestillings- og diskrimineringsombudet har ansvar for å føre tilsyn med.

Spørsmålet fra storingsrepresentant Tore Hagebakken var: "Hva har regjeringen gjort og hva planlegger regjeringen å gjøre for å sikre at også mennesker med utviklingshemning får velge hvor, hvordan og med hvem de skal bo - og ikke skal måtte bo i en bestemt boform?"

SVARTE IKKE PÅ SPØRSMÅLET

Svaret fra eldreminister Åse Michaelsen var omfattende, men irrelevant med hensyn til spørsmålet. Det mest relevante er målsetningen om at prosjektene skal være i samsvar med de politiske føringene. Dette kravet kom i 2012. Når kravet ikke har hatt neverdig effekt, så kommer det trolig av at kravet er ullent og at Husbanken ikke sier nei til prosjekter. Det

Illustrasjonsfoto: Karin Høyland/SINTEF

ELDERMINISTER

Åse Michaelsen (Frp).

Foto: Stortinget

kan være at Husbanken har overbevist noen kommuner om å bygge mindre eller mindre institusjonspreget, men slikt er først og fremst avhengig av kommunene. Husbanken har ingen myndighet til å avslå søknader fordi prosjektet er i strid med nasjonale politiske føringer eller FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Storingsrepresentant Tore Hagebakken spurte hva regjeringen hadde gjort og hva regjeringen ville gjøre for å sikre en boligbygging i samsvar med nasjonale politiske målsetninger og internasjonale forpliktelser. Slik jeg tolker svaret fra eldreminister Åse Michaelsen, så svarer hun at regjeringen ikke har gjort noe, ikke vil gjøre noe og at situasjonen er i skjønneste orden.

Svaret er trolig ført i pennen av embetsverket i Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet er et sykehusdepartement. Omsorgstjenesteavdelingen har først og fremst fokus på eldreomsorgen og departementet har lite fokus på politikken overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi får håpe at saken politiseres ytterligere og at eldreminister Åse Michaelsen innser behovet for å styre eget embetsverk på feltet.

Tore Hagebakken vil forfølge saken!

Storingsrepresentant Tore Hagebakken er tydelig misfornøyd med svaret fra eldreminister Åse Michaelsen og lover å ta saken videre.

Storingsrepresentant Tore Hagebakken er blant de stortingspolitikere som kjenner best til reinstitusjonaliseringen av mennesker med utviklingshemning. Han var saksordfører for en innstilling som gikk grundig inn på feltet i 2011. Storingsrepresentanten er tydelig misfornøyd med statsrådens svar på hans spørsmål.

- Jeg spurte om hva regjeringen ville gjøre for å snu utviklingen der personer med utviklingshemning dessverre fortsatt plasseres i store og institusjonslignende bofellesskap. Eldreminister Åse Michaelsen besvarte dessverre ikke spørsmålet, men viser til ansvarforholdene i regjeringen, forvaltningen og Husbankens tilskuddsordninger og prosedyrer. Dette er velkjente forhold som ikke er blitt vesentlig endret på mange år - og det gir heller ikke svar på noe av det jeg spurte om. Jeg er overrasket, for jeg har fortsatt tro på at det jeg har opplevd som en ganske så bred politisk enighet rundt dette har kraft. Svaret virker overfladisk håndtert av politisk ledelse, for å si det rett ut, sier Tore Hagebakken.

- Gjentatte ganger er det konstatert at utviklingen er i strid med våre nasjonale politiske målsetninger. Det bygges store og institusjonslignende bofellesskap til tross for at Stortinget gjentatte ganger har bedt regjeringen om å sørge for en praksis som er i samsvar

med målsetningene på feltet. Jeg var selv saksordfører i en sak hvor en samlet helse- og omsorgskomite ba regjeringen sikre at utviklingen gikk rett vei - og det var for sju år siden. Om det er iverksatt tiltak etter den tid, så kan tiltakene umulig ha vært tilstrekkelig virkningsfulle. Det har vi et felles ansvar for å gjøre noe med. Når Stortinget sender så klare og gjentatte oppdrag til regjeringen, for jeg vil kalle det det, er det underlig at signalene ikke oppfattes, sier stortingsrepresentanten.

Svaret fra statsråden viser til nasjonale politiske føringer, men nevner ikke FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med utviklingshemning eller likestillings- og diskrimineringsombudets påpeking av en boligpolitikk i strid med konvensjonen.

STRIDER MED FN-KONVENSJONEN

- I 2013 vedtok Stortinget enstemmig at Norge skulle etterleve FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Likestillings- og diskrimineringsombudet fører tilsyn med konvensjonen. Når likestillings- og diskrimineringsombudet påpeker at boligpolitikken overfor mennesker med utviklingshemning er i strid med konvensjonen, så bør regjeringen også ta slikt alvorlig og iverksette de nødvendige tiltakene for å rette opp forholdene, sier Tore Hagebakken.

Storingsrepresentant Tore Hagebakken tar sjelden frem de store bokstavene, men i denne saken avslutter han kommentaren med en kraftsalve:

- Eldreminister Åse Michaelsen svarte verken på hva regjeringen har gjort eller hva regjeringen vil gjøre på feltet. Hva som videre skjer, er litt tidlig å si, men det er alvorlig når regjeringen ignorerer likestillings- og diskrimineringsombudet, og det er mildt sagt ikke mindre alvorlig at regjeringen ikke fanger opp klare og entydige signaler fra Stortinget. Jeg kan love at vi står på videre. Og jeg håper at statsråden vil bidra mer enn svaret hennes kan.

STORTINGS- REPRESENTANT

Tore Hagebakken (Ap).
Foto: Arbeiderpartiet

INSTITUSJONSBYGGING

Savner politisk vilje

AV: Bitten Munthe-Kaas

PROFESSOR OG SENIORFORSKER ved NTNU samfunnsforskning, Anna Kittelsaa. (Foto: NTNU Samfunnsforskning)

Professor og seniorforsker ved NTNU samfunnsforskning, Anna Kittelsaa, savner myndighetenes vilje til å følge våre nasjonale politiske målsetninger og internasjonale forpliktelser i politikken overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne.

I et intervju med Jens Petter Gitlesen minner hun om den omfattende dokumentasjonen som i mange år er blitt publisert på at det pågår en reinstusjonisering av mennesker med utviklingshemning. – Denne utviklingen har pågått lenge. Den er i strid med våre nasjonale politiske målsetninger som sier at mennesker med utviklingshemning i størst mulig grad

skal kunne bo som andre innbyggere. Utviklingen er i tillegg i strid med FN-konvensjonen som sier at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne velge hvor og med hvem de skal bo og at de ikke skal måtte bo i en bestemt boform.

I intervjuet understreker Kittelsaa i tillegg, at problemet ikke er statens muligheter for å styre dette feltet, men den politiske viljen til å styre kommunenes etablering av stadig større og mer institusjonsliknende omsorgsboliger.

Hele intervjuet med Anna Kittelsaa er lagt ut på www.nfunorge.org

Støtter likestillingsombudet

Professor Karl Elling Ellingsen, leder ved Nasjonalt Kompetansesenter om Utviklingshemning (NAKU), gir likestillings- og diskrimineringsombud Hanne Bjurstrøm full støtte når hun hevder at myndighetene bryter grunnleggende rettigheter overfor mennesker med utviklingshemning. Bakgrunnen er Bjurstrøms kritikk i en replikk hun har skrevet i forbindelse med en kronikk i NRK Ytring 10. september med spesielt fokus på utviklingshemmedes bosituasjon.

Ellingsen gir for sin del uttrykk for at utviklingen etter ansvarsreformen har sporet av. I et intervju med Jens Petter Gitlesen på www.nfunorge.org gir han uttrykk for at det i dag er langt svakere styring i denne sammenheng – noe han mener kan «synes

underlig» med tanke på at Stortinget gjentatte ganger har presisert at de nasjonale politiske målsetningene for feltet ligger fast.

Ellingsen minner ellers om at Norge ratifiserte FN-konvensjonen om Rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne i 2013. – Konvensjonen innebærer også sterke forpliktelser for Norge, blant annet i artikkel 19. Her heter det for eksempel at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til å velge hvor og med hvem de skal bo og at de ikke skal måtte bo i en bestemt boform. I dette perspektivet skulle en forventet at det ble sterkere styring med feltet etter ratifiseringen for fem år siden enn tidligere, presiserer Karl Elling Ellingsen.

DAGLIG LEDER I NAKU, Karl Elling Ellingsen. (Foto: SFA)

Quality Care AS

opplevelse av mestring gjennom aktivitet for alle

CE

Alle HASE
sykler er
CE-merket

Topp poengsummer på
tester for funksjonalitet,
tilpasningsmuligheter
og kvalitet i Europa.

Quality Care

***Vi kan tilpasse sykkelen til deg, uansett hvilke begrensninger du har.
Dette gjør at sykkelen kan møte dine individuelle behov på en veldig
god måte. Det er kun fantasien som setter begrensninger.***

Ta gjerne kontakt for en hyggelig prat

Quality Care AS - www.quality-care.no - 970 970 71 - fossegrenda 30b, 7038 Trondheim

Vet lite om hvordan beboerne har det

Mange mener mye om tiltak og tjenester i heldøgnsboliger som drives av private omsorgsleverandører. Den offentlige debatten som for tiden pågår om Aleris, har først og fremst kommet som en følge av at 26 konsulenter i heldøgnsboliger på Østlandet har gått til rettssak mot konsernet - i kjølvannet av sine uakseptable arbeidsvilkår. Denne saken er viktig.

SFA har imidlertid gjort et forsøk på å se nærmere på hverdagen og livskvaliteten til beboerne som mottar heldøgnstjenester der selskapet har samlet personer med rusproblemer, psykiske lidelser og utviklingshemning - under samme tak. Dette handler om tjenester som den enkelte hjemkommune betaler millionbeløp for per person hvert år.

Påfallende lite kommer offentligheten for øre om hvordan disse menneskene har det. Det handler både om taushetsplikt, men også om anbudskonkurransene mellom stadig flere private leverandører som dukker opp på dette markedet. Ikke overraskende er det ofte de største selskapene som kan gi billigst tjenester og dermed går av med seieren.

SFA har vært i kontakt med en del pårørende og bedt dem fortelle om sine familiemedlemmers hverdag på disse institusjonene. Flere er fratatt sin rolle enten som verge eller nærmeste pårørende, og kan ikke si noe. De får ikke lenger noen form for informasjon om behandling, medisiner, faglig oppfølging og hvordan deres familiemedlemmer ellers har det, og vegrer seg i tillegg for å si noe.

Kun et foreldrepar vi tok kontakt med, sa seg villig til å la seg intervju - på den uttrykkelige betingelse av at vi ivaretar sønnens og deres egen anonymitet.

- BMK

Illustrasjonsfoto: [unsplash.com/Issam Hammoudi](https://unsplash.com/photos/Issam-Hammoudi)

OPPBEVARING

«Fra helvete til himmelen»

- Vår sønn ble i flere år oppbevart i en av Aleris' heldøgnsinstitusjoner. Etter at han ble skrevet ut, har han beskrevet det som «en reise fra helvete til himmelen».

AV: Bitten Munthe-Kaas

SFA møtte foreldrene til den i dag voksne mannen som for noen år siden bodde på en av omsorgskonsernets heldøgnsboliger på grunn av ulike rusproblemer. Før han kom så langt hadde han fast jobb og egen bolig.

Foreldrene påpeker innledningsvis at sønnen hadde blitt testet, fått diagnosen lettere utviklingshemning og var blitt fratatt sin samtykkekompetanse, før han ble overført til Aleris-institusjonen. - Dette skjedde med vårt samtykke. Det ble samtidig fattet vedtak om bruk av tvang og vi mistet vergerollen. Han fikk en ny, og hadde dermed ikke lenger innflytelse over viktige sider av eget liv. Til tross for og i kraft av vedtaket om bruk av tvang, fikk han likevel lite av den lovbestemte individuelle faglig kvalifiserte oppfølgingen i Aleris-institusjonen som han hadde krav på. Begrunnelsen var manglende kapasitet.

De fleste ansatte som hadde med ham å gjøre var ufaglærte, virket lite engasjerte i jobben sin og så ut til helst å ville fikle med telefonene sine. De tok sjelden initiativ til å snakke med oss foreldre når vi var på besøk. Vi fikk i det store og hele vite lite om hvordan han ble fulgt opp. Det virket som om alt i tilknytning til dette stedet, var omgitt av en taushetsplikt.

PASSIVITET

Foreldrene reagerte i tillegg på den passive hverdagen både til sønnen og de andre beboerne. - De få aktivitetstilbudene var lite meningsfylte og i liten grad tilrettelagt med tanke på den enkeltes forutsetninger, interesser og behov. Opplærings- og arbeidstilbud stod ikke på dagsorden. Det utrivelige rommet han måtte ta til takke med, kan ikke ha vært pusset opp på svært mange år. Det fristet ikke til alenetid på dagtid heller.

På spørsmål om sønnen ble rusfri i løpet av institusjonsoppholdet, svarer foreldrene bekreftende. - Han fikk et tilbud om narkotika av en annen beboer på Aleris-institusjonen, men klarte heldigvis å takke nei.

På spørsmål om hvordan han har det i dag, svarer foreldrene at han trives godt i jobben han begynte i da han ble skrevet ut. - Han har siden fått individuell oppfølging av engasjerte ansatte med faglige kvalifikasjoner. Tvangsvedtaket gjelder fortsatt. I praksis vil det si fotfølging av ansatte når han ikke er hjemme i det lille bofellesskapet der han bor nå. Dette er noe han setter lite pris på. Vi foreldre derimot, opplever det som en trygghet at han dermed ikke kan rote seg bort i rusmiljøet. For - selv om han er rusfri i dag, tror vi det vil ta lang tid før han blir i stand til å bo for seg selv igjen.

867
MILLIONER
kroner brukte
norske kommuner
i 2017 på tjenester
fra Aleris
Ungplan Boi

STATENS SIVILRETTSFORVALTNING (SRF)

«Karls» leilighet skal selges

- Statens sivilrettsforvaltning (SRF) har avvist vår klage over Fylkesmannens samtykke til at vergen kan selge «Karls» eierseksjon i vår generasjonsbolig. Den er hans hjem og ankerfeste i en ellers mørk hverdag, med oppbevaring år etter år, i en av Aleris heldøgnsinstitusjoner.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

Foreldrene til «Karl», Ragnhild Johnsen Meldalen og Arne Ugedal i Kongsvinger fortviler. I en samtale med SFA, viser de til at et salg av sønnens leilighet betyr at også de vil flytte fra huset de bygget selv i 1999 - der både «Karl» og de har hatt sine hjem siden.

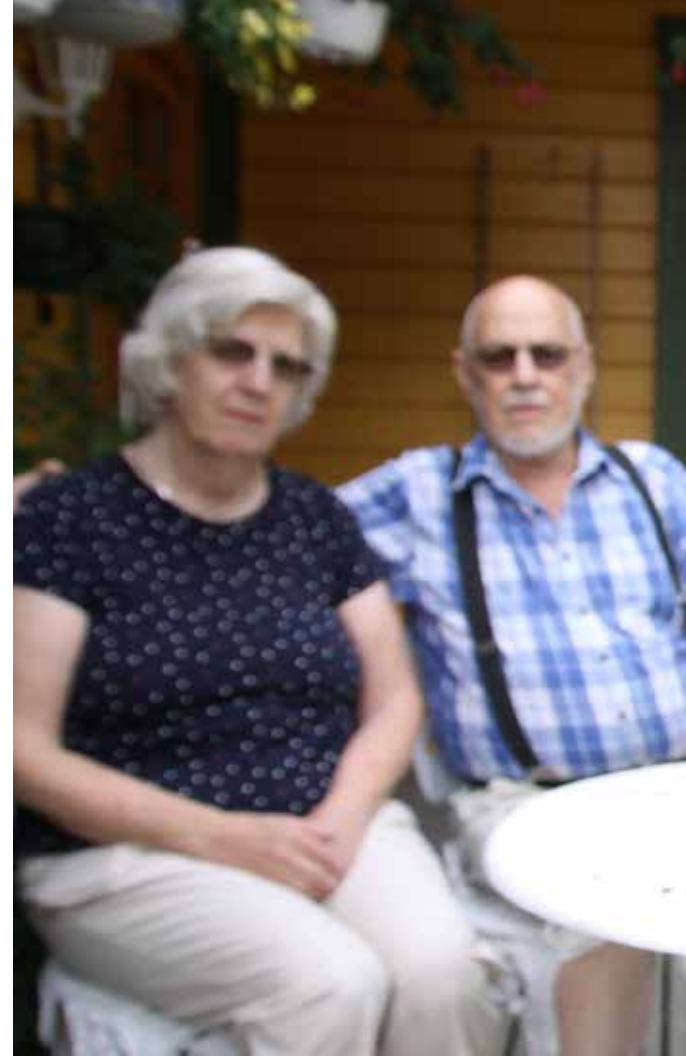
- Det er umulig for oss å utsette ham for den enorme påkjenningen og sviket han vil oppleve at det bor andre mennesker der, sier foreldrene.

SISTE HÅP

I skrivende stund (i slutten av september, red.anm.) er familiens siste håp at Sivilombudsmannen setter foten ned for SRF-vedtaket.

NFUs generalsekretær Hedvig Ekberg og juridisk rådgiver i NFU, Ingvild Østerby, hadde nylig et møte sammen med foreldrene hos advokat Helge Hjort. Ingvild Østerby skal sende en henvendelse til Sivilombudsmannen angående NFUs rettslige klageinteresse i saken.

Advokat Helge Hjort vil ta opp avslaget som SRF har gitt med Sivilombudsmannen, i tillegg til saken

om at det skulle gis innsyn i sakens dokumenter. Det samme gjelder SRFs vurdering om at foreldrene ikke er å anse som part i denne saken. I likhet med Fylkesmannen, konkluderer SRF med at de dermed heller ikke har «klageinteresse i den og dermed rettslig interesse av å få vedtaket (om salget, red.anm.) overprøvd». Begrunnelse: «En familierelasjon til en part regnes normalt ikke som en tilstrekkelig tilknytning til saken isolert sett».

VEKK FRA KONGSVINGER

På spørsmål fra SFA om hvor foreldrene vil flytte etter et eventuelt salg av huset deres, svarer de at det lille håpet de har om en omgjøring av vedtaket fra Sivilombudsmannens side, gjør at de ennå ikke har bestemt seg. - Vi er til gjengjeld hundre prosent sikre på at vi ikke blir boende i Kongsvinger kommune. Her har både Kongsvinger kommune og Fylkesmannen konsekvent motarbeidet vår familie i alle år. Med «Karls» nåværende verge i tillegg, kan vi ikke bli her. Han følger opp alle forvaltningens vedtak som er i strid med «Karls» interesser og behov.

- VÅRT SISTE HÅP er at Sivilombudsmannen setter foten ned for fylkesmannens vedtak, sier Ragnhild Johnsen Meldalen og Arne Ugedal.

MÅ LEIE

- SRF påpeker i sitt avslag at dere har mulighet til å kjøpe «Karl» eierseksjon selv og senere velge å selge huset samlet?

- Det som egentlig ligger bak denne saken - er oppfatningen som vergen har formidlet til oss direkte om at «Karl» ikke trenger leiligheten sin lenger. Begrunnelsen er at han likevel aldri vil klare å bo for seg selv og derfor skal bli boende i Aleris-institusjonen. Det argumenteres i tillegg med at han ikke har råd til å beholde den. Vi foreldre har mistet nærmeste pårørende-rollen og har derfor ikke fått vite noe om hans økonomi på mange år - men mener likevel bestemt at dette må være feil. Han får uføretrygd og blir ferdig med å nedbetale hele gjelden på leiligheten i løpet av få år.

Vi får uansett ikke råd til å kjøpe et nytt eget hus. Når vi har kvittet oss med den store gjelden etter det som i aller verste fall kan vise seg å ha vært en forgjeves kamp på «Karl» vegne, må vi leie bolig. Når det er sagt, er det viktig for oss å få presisert at vi uansett ville ha brukt alt vi eier og har på nytt for å bidra til at han får best mulig livskvalitet.

GJØR SÅ VONDT

Foreldrene tilføyer avslutningsvis: - Det gjør så vondt å tenke på at «Karl» kom til oss fra India i 1988 etter forferdelige oppvekstår som gategutt i Calcutta. Vårt inderlige ønske om å gi ham et godt liv i Norge, kan i verste fall ha vært som å la ham gå fra asken til ilden. Mister han leiligheten sin, vil det være en katastrofe. Tryggheten han opplever ved å ha den og gleden over å være hjemme hos seg selv, er det som først og fremst fortsatt holder ham oppe. Det eneste som har kommet ut av de etter hvert mange millionene som Kongsvinger kommune har betalt årlig til Aleris, er at han er blitt gradvis brutt ned og i dag virker lenger borte fra seg selv enn noen gang, sier Ragnhild Johnsen Meldalen og Arne Ugedal. Deres siste håp nå er at Sivilombudsmannen med henvendelsen fra NFU og egen advokat, forstår uretten som er begått mot «Karl» og sier nei til SRF-vedtaket.

”
En katastrofe
for "Karl" å
miste leilig-
heten sin

VERGEMÅLSORDNINGEN

Slik kan vi ikke ha det!

Illustrasjonsfoto: iStock

- Jeg har kontakt med pårørende i en sak som er en parallell til vedtaket Fylkesmannen i Hedmark har stadfestet om at «Karls» offentlig oppnevnte verge skal legge hans leilighet i foreldrenes hus ut for salg med de tragiske konsekvenser dette får for hele familien. Slik kan vi ikke ha det!

Stortingsrepresentant Lise Christoffersen (A) understreker i en samtale med SFA at det er viktigere enn noen gang å ta tak i problematikken om hvordan dagens vergemålsordning i praksis fungerer. - Den mangelfulle rettighetsopplæringen vergene får, fører blant annet til at noen av de som oppnevnes, tolker sitt oppdrag feilaktig. De tror at de kan bestemme alt i den enkeltes liv. Dermed skjer det maktmisbruk. Dette kom for øvrig også tydelig fram da Stortinget nylig behandlet Riksrevisjonens rapport om vergemålsordningen.

PRIVATE OMSORGSLEVERANDØRER

Christoffersen er i denne sammenheng bekymret for livssituasjonen til de som bor i heldøgns omsorgsboliger som drives av private omsorgsleverandører. - Det er så mye vi ikke får vite om disse virksomhetene. Flere av bestemmelsene i vergemålsloven, mangelfulle kontrollordninger og få meldte/uanmeldte tilsyn på hjemkom-

AV: Bitten Munthe-Kaas

**STORTINGS-
REPRESENTANT**

Lise Christoffersen (H).
(Foto: Stortinget)

munenes eget initiativ er med på å forsterke det. Mens selskapene tjener millionbeløp for å gi omsorg til en person når de vinner en anbuds-konkurranse, er det lite åpenhet om hvor stor del av disse pengene som blir brukt på de lov-pålagte tjenestene vedkommende har krav på. Det er samtidig viktig å minne om henvendelser som tyder på at det også er nødvendig med inn-syn i kommunale boligtilbud, presiserer Lise Christoffersen.

Hun viser ellers til det vi vet om at det i tillegg er stor mangel på fagkompetanse både i de pri-vate institusjonene og i offentlige heldøgns om-sorgsboliger. – Dermed får beboere med et tvangsvedtak ikke den lovbestemte oppfølgin-gen de har krav på. Dette skjer samtidig med at pårørende er fratatt sin vergerolle og dermed ikke lenger får vite noe om behandlingen, opp-følgning og hva som ellers skjer i sitt familiemed-lems hverdag. Spørsmålet er også i hvilken grad det legges til rette for at beboere og deres fami-lie skal kunne ha god kontakt med hverandre.

ALERIS-DEBATTEN

Lise Christoffersen mener den pågående Aleris-debatten og kommende rettssak om de 26 kon-sulentenes arbeids- og lønnsvilkår i selskapets heldøgnsboliger på Østlandet er viktig. – Jeg hå-per at dette samtidig vil føre til at søkelyset også blir rettet mot livskvaliteten til menneske-ne med rusproblemer, psykiske lidelser og utviklingshemning som bor der. Vi må kunne føle oss trygge på at de i tillegg til behandling og oppfølging også får tilbud om meningsfylte, in-dividuell tilrettelagte arbeids-, opplærings- og fritidstilbud. Ingen får det bedre av å bli oppbe-vart i slike institusjoner på ubestemt tid og måt-te ta til takke med en kjøretur, spill, et besøk på kjøpesenteret, bingo eller flaskepanting som dagens høydepunkt.

Vi kan heller ikke akseptere de private selska-penes henvisning til taushetsplikt, konkurranse-hensyn og risikoen for å tape anbudskonkurran-ser før vi vet mer om hva slags tilbud beboerne får der. Det er derfor viktig at regjeringen følger opp Stortingets krav om forbedringer i verge-målsordningen. Politikere lokalt må samtidig føl-ge med på kvaliteten i tilbudet til sine innbyggere – enten det er privat eller kommunalt, presiserer Lise Christoffersen.

Ting på glid med vergemåls-lovgivningen

– Jeg vil tro at praksis på vergemålsfeltet vil bli noe endret i løpet av relativt kort tid.

AV: Bitten Munthe-Kaas

et innlegg i tilknytning til NFUs lederkonferanse nylig, viste Jens Petter Gitlesen til et vedtak i Stor-tinget om at det må lages retningslinjer vedrørende selvbestemmelse og individuelle vergemål. – Dette skjedde ikke minst i kjølvannet av Riksrevisjonens rapport om vergemålsordningen som ble behandlet i Stortinget i vår – da justisministeren måtte legge seg flat for den massive kritikken.

Gitlesen opplyste for øvrig at Statens Sivilretts-forvaltning (SRF) – som er øverste myndighet og fremste forsvarer av dagens vergemålsordning – på eget initiativ kom på besøk hos NFU nylig. – I møtet markerte de fremmøtte tydelig at de nå er i ferd med å gå over fra motstand mot våre synspunkter til til-budssiden. Noe annet ville uansett vært umulig nå – etter beskjeden fra Stortinget til Justisdeparte-mentet om at det nå må ryddes opp i eget rot og lyt-tes til brukernes ønsker og synspunkter.

HÅP

En konsekvens av dette er at det nå er ansatt en prosjektleder i SRF som skal bidra til å sikre at det blir mer selvbestemmelse i vergemålforvaltningen. Dette betyr likevel ikke at problemene er løst. Det er mange kokker, søl og budsjetter som skal gå i hop. Ting er uansett på glid – og vår jobb både sentralt, på fylkes- og lokallagsnivå er å gjøre alt for å presse på i dette arbeidet. Mitt håp er at praksis på verge-målfeltet kan bli noe endret i løpet av relativt kort tid, sa NFUs forbundsleder.

JENS PETTER GITLESEN

understreket at det nå er om å gjøre å presse på både sentralt, på fylkes- og lokallagsnivå for å bidra til å få endret dagens verge-målsforvaltning.

- Inngripende kontrast til aktiv selvbestemmelse

Spørsmålet om bruk av makt og tvang som en siste utvei for å hindre vesentlig skade, er både inngripende og uansett en kontrast til aktiv selvbestemmelse. Dette gjelder spesielt når fysisk tvang utøves i sammenheng med tiltak og tjenester som er ment å være til støtte og hjelp. Det blir enda vanskeligere hvis personen som blir utsatt for det, selv ikke forstår bakgrunnen for det.

AV: Bitten Munthe-Kaas

Nestleder og rådgiver i Nasjonalt Kompetansemiljø om Utviklingshemning (NAKU) Kim Berge, etterlyste i et informativt foredrag på NFUs fagdag for fylkeslederne nylig, betydningen av å være bevisst hvem enkeltmenneskers utfordrende atferd er en utfordring for. – I forbindelse med tjenesteyting er det lett å legge egne normer og verdier til grunn i troen på at disse er de samme for alle. Flere må derfor være med på å definere hvorvidt en persons atferd er en utfordring og på hvilken måte dette påvirker den enkelte og omgivelsene.

Berge presiserte samtidig at vedtak om bruk av makt og tvang i tillegg må gjennomføres mest mulig i samarbeid med den enkelte selv, verge og pårørende. – Det gjelder vel og merke før det fattes slike vedtak som pr. i dag omfatter i underkant av 2400 personer med utviklingshemning her i landet – om vi ser bort fra kapittel 4A. Fortsatt er det gjennomført relativt lite forskning om bruken av dette virkemiddelet blant de i alt ca. 21 000 personene med denne diagnosen som i dag mottar kommunale helse- og omsorgstjenester.

ANTALLET ØKER

Berge viste til at det er foretatt registreringer som viser at antallet personer som har vedtak om bruk av tvang og makt er økende og har vært det siden 1999. – De kvalitative undersøkelsene og registerdataene

RÅDGIVER OG NESTLEDER I NAKU,

Kim Berge. Her forevigeget på NFUs fagdag for fylkeslederne.

(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

etterlater imidlertid stor usikkerhet om hva disse dataene inneholder. Spørsmålet er uansett om det brukes mer tvang nå, fordi man ikke får til noe annet og dermed retter fokuset mot juridiske prinsipper i stedet.

Det er samtidig om å gjøre at denne økningen ses i sammenheng med mangelen på kvalifisert personell til å utføre slike tiltak – som vi vet skjer i utstrakt grad av ufaglærte. En viktig årsak er utvilsomt at Fylkesmannen kun sier nei til tre prosent av søknadene fra kommunene om dispensasjon fra utdanningskravet. Dette skjer i en situasjon der de i liten grad kan dokumentere sammenheng mellom tiltakene som tas i bruk og resultatene som oppnås.

Mange er riktignok flinke til å beskrive hva slags tvang som tas i bruk når Per har spist for mye eller slår seg i hodet. Spørsmålet om hvorfor og hva vi kan gjøre for å få en slutt på denne atferden, er derimot lite beskrevet. Vedtak som viser seg å ikke fungere, må uansett ikke bli forlenget. Når det er sagt, skal det også presiseres at det i denne sammenheng er store regionale forskjeller.

KULTURFORSKJELLER

Berge var i tillegg opptatt av at ulik faglig kultur i barne- og voksenhabiliteringstjenesten, høyskoler og universitet som utdanner vordende tjenesteytere, varierer. – Dette får også konsekvenser for hvordan vedtak

Illustrasjonsfoto: unsplash.com/Drew Hays

”

Er det sammenheng mellom økt bruk av tvang og mangel på kvalifisert personell?

om bruk av makt og tvang blir utført og hvordan man arbeider med andre løsninger. I dag er det bare vernepleiere som får utdanning om diagnosen utviklingshemning. Når det gjelder kravet til kompetanse om å utøve tvang, er det ikke utdanning om denne diagnosen. Kravet til kompetanse om å utøve tvang handler ikke om at fagutdannede lærer å utføre fysiske grep som er mer faglig forsvarlig enn de uten utdanning kan. Fagutdannede får generelt mer kunnskaper som gjør at de kan bidra til at det kan tas flere faglige hensyn både før og etter at et eventuelt tvangstiltak blir gjennomført.

SELVBESTEMMELSE

Kim Berge minnet også om en undersøkelse NAKU har foretatt om selvbestemmelse blant personer med utviklingshemning som hadde vært utsatt for makt og tvang og fikk fortelle om det selv. - Den viser blant annet at slike situasjoner i mange tilfeller springer ut fra at det ikke er lagt til rette for at den enkelte skal ha selvbestemmelse på vesentlige livsområder. Dette skjer til tross for presiseringer om det motsatte i flere FN-konvensjoner og særlovgivninger, som dokumenterer at nettopp selvbestemmelse er en av de viktigste forutsetningene for en positiv utvikling av alle menneskers livskvalitet og identitet.

TIDLIGERE TRAUMER

Mange tjenesteytere har i tillegg lite eller ingen kunnskap om betydningen av at tidligere traumatiske livshendelser

kan ha vært opptakten til senere selvskading og utfordrende atferd. - Ansatte flest vet dessuten altfor lite om konsekvensene av å bli utsatt for slike tiltak både i forbindelse med enkeltepisoder og over tid.

Vår undersøkelse blant personer med utviklingshemning som selv fikk fortelle, viser at dette uansett oppleves svært belastende for de som blir utsatt for makt og tvang. Utsagn om at «det gjør vondt», «pyton» og «jeg håper det aldri vil gjenta seg», går igjen. Dette gjelder både før, under og etter at tiltakene gjennomføres. Konsekvensene kan bli svært alvorlige hvis de ikke følges opp i form av samtale eller behandling. I vår undersøkelse om selvbestemmelse, var det ingen av de som deltok i denne undersøkelsen som selv hadde deltatt i utformingen av vedtaket om dem selv eller lest det før vedtaket var fattet. Her kom det for eksempel tydelig fram at tidligere traumatiske livshendelser kan ha vært opptakten til senere selvskading og opplevelser av å bli utsatt for makt og tvang, presiserte Kim Berge.

GRUNNFORSTÅELSE

Alle mennesker trenger erfaring i å ta dumme og gode valg uten innblanding fra andre. Mennesker som føler seg trygge og har det bra, går sjelden løs hverken på seg selv eller andre. Mitt inntrykk er at denne grunnforståelsen heller ikke alltid er til stede blant de som arbeider for mennesker med utfordrende atferd, sa Kim Berge. ■

Få er klar over Norges arroganse

Norge omtaler seg selv i ulike sammenhenger som foregangsland på menneskerettigheter. Dette gjelder i realiteten likevel bare så langt det ikke utfordrer norsk lov og politikk. I den grad det kan sies noe om vår rolle i denne sammenheng, er det først og fremst som foregangsland i å kritisere andre.

TEKST OG FOTO:
Bitten Munthe-Kaas

Det sa lederen av Borgerettsstiftelsen Stopp Diskrimineringen, Berit Vegheim, i sitt foredrag på NFUs lederkonferanse nylig. Hun la ikke skjul på at arbeidet med å heve statusen for FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i Norge går tregt. - Den trådte i kraft i 2008, drøye 20 år etter at Sverige og Italia foreslo en egen konvensjon første gang. Deretter tok det ytterligere fem år før Norge ratifiserte den i 2013. Fortsatt har vi ikke signert protokollen som gir enkeltpersoner rett til å klage.

«AKTIVISTER»

Myndighetene begrunner denne tregheten blant annet med sin manglende tillit til komitéen som overvåker konvensjonen. De omtaler for eksempel flere av medlemmene som «aktivister». Dette har åpenbart sammenheng med at flere av medlemmene har en funksjonsnedsettelse. Motstanden går også på at komitéen har for få jurister, selv om mange funksjonshemmede ikke-jurister som jobber med diskrimineringslovgivning kan konvensjonen atskillig bedre enn de fleste jurister.

Norske myndigheter har utarbeidet det vi kan kalle en «skryte»-rapport til CRPD-komitéen når Norge skal høres i 2019. Denne rapporten blir en kontrast til rapporten fra sivilt samfunn der de sliter med å få plass til alle bruddene på konvensjonen som nå strømmer inn fra organisasjonene.

TOLKNINGSERKLÆRINGER

Vegheim gikk ellers spesielt inn på organisasjonenes uenighet med myndighetene som handler om at bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven, loven om pasient- og brukerrettigheter og lov om psykisk helsevern hjemler bruk av tvang og makt i

strid med CRPD. Det gjelder også bestemmelsene i vergemålsloven som gjelder fratakelse av rettslig handleevne/umyndiggjøring som må endres.

- Myndighetene vil i stedet forholde seg til sin egen tolkning. I følge denne, er konvensjonen i samsvar med dagens norske lovgivning som legitimerer slike menneskerettighetsbrudd. Under forhandlingene argumenterte de - sammen med land som Syria og Iran - mot at mennesker med funksjonsnedsettelse skal ha samme rett som andre til frihet fra statlig tvang og umyndiggjøring. Kun 13 land, Norge inkludert, har avgitt såkalte tolkningserklæringer som i realiteten er reservasjoner mot artikkel 12, som forbyr umyndiggjøring. Fire land, Norge inkludert, har reservert seg mot artikkel 14, som forbyr bruk av tvang og makt.

Dermed gjelder ikke disse bestemmelsene i norsk lov. Dette ser vi blant annet ved de fraværende henvisningene til konvensjonen i dommer avgitt i tingretten, lagmannsretten og høyesterett. Domstolene viser i denne sammenheng til de norske tolkningserklæringerne. Dette rammer ikke minst mennesker med utviklingshemning som blir berørt av ulike sider ved dagens forvaltning av vergemålslovgivningen.

SKARP KRITIKK

Denne norske arrogansen har resultert i at vårt land flere ganger har vært gjenstand for skarp kritikk. Oppfordringene til norske myndigheter om å trekke de to tolkningserklæringerne, gjøre CRPD til norsk lov og ratifisere protokollen som gir individuell klagerett, har likevel skjedd for døve ører. Dermed fortsetter bruddene på CRPD. Konvensjonen står svakere i Norge enn andre konvensjoner som er gjort til norsk lov, presiserte Berit Vegheim.

**BERIT VEGHEIM
RETTET SKARP**

KRITIKK mot norske myndigheters trege oppfølging av FN-konvensjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse.

ER BRUKERSTYRT PERSONLIG ASSISTANSE (BPA) INTERESSANT FOR DEG?

Ta kontakt med en av HAV's rådgivere i dag!

HAV BPA

Vi vil gi den enkelte tjenestemottaker en god og meningsfull hverdag. Alt vårt arbeid er basert på vår visjon om å skape en lettere hverdag med BPA. Vi legger stor vekt på at den enkelte tjenestemottaker selv bestemmer hvordan dagen skal være. Vi vet verdien av gode relasjoner til tjenestemottaker, ansatte og oppdragsgiver, som totalt sett gir deg ett bedre tilbud.

HAV AKTIV

Hav Aktiv er for deg som ønsker å være mer i aktivitet. Alt fra sit-ski, ski pigging, basket, sykling etc. Vi gir veiledning ift. til aktivitet og opplæring.

HAV FUNKSJONSASSISTANSE

Ordningen med funksjonsassistent er et nytt brukerstyrt virkemiddel for funksjonshemmede arbeidstakere. Nødvendig assistanse skal sørge for at du kan få eller beholde ordinært arbeid.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 22 22 88 • E-post: hav@havas.no • www.havas.no

DINE HJELPEMIDLER

HØR MED OSS OM FORDELSAVTALER OG SERVICE-AVTALER

ATTO by Movinglife

Den perfekte scooteren på ferie, shopping eller andre turaktiviteter. Kom deg ut med ATTO og nyt dagene.

RAIZER by Liftup

En ny patentert løftestol som er en rask, sikker og mobil løsning når en person har falt og trenger hjelp til å komme seg opp igjen.

GATSBY by Vintage mobility

Scooter med personlig preg og egen sjarmerende stil, Sveitsisk kvalitet som går inntil 5 mil, toppfart er 9,9 km.

Bygdøy allé 23 • 0262 Oslo • Tlf. 45 21 21 52 • E-post: post@dinehjelpemidler.no • www.dinehjelpemidler.no

Én jurist og fem jus- studenter øker NFUs juridiske kapasitet

Generalsekretær, Hedvig Ekberg, og juridisk rådgiver, Ingvild Østerby, ble for en tid siden intervjuet i tidsskriftet «Juristkontakt». I intervjuet kom de blant annet inn på NFUs reduserte kapasitet til å hjelpe medlemmene med juridiske problemstillinger. Reduksjonen kom på grunn av økonomiske årsaker. Nå er problemet løst.

TEKST: Bitten Munthe-Kaas

INTERVJUET MED NFUS JURISTER

*Hedvig Ekberg og
Ingvild Østerby var
hovedoppslaget i
Juristkontakt i våres.
(Foto: Tore Letvik).*

For - intervjuet resulterte i at jurister og jusstudenter tok kontakt og tilbød seg å jobbe frivillig for NFU. Vi har nå én jurist og fem jusstudenter som hjelper oss. Dermed har vi økt kapasitet til å bistå medlemmene i spørsmål som er knyttet til barnehage, skole, omsorgstjenester, vergemål, trygd og hjelpemidler, arbeidsmarkedstiltak og ulike sider av husleieloven.

Nå kan enkeltmedlemmer derfor sende en e-post til firmapost@nfunorge.org eller ringe vårt sentralbord, 22 39 60 50. De som henvender seg kan redigjøre for problemstillingen de trenger bistand til, oppgi navn og telefonnummer og deretter vil en av juristene ta kontakt.

MENINGSFYLT

Victoria Syslak er jusstudent på femte året og en av de seks som nå jobber frivillig for NFU. Hun har tidligere gjort det samme for NOAS (Norsk Organisasjon

for Asylsøkere) med utlendingsrett. Hennes spesialfelt er trygderett, utlendingsrett og barnerett.

På spørsmål fra SFA om bakgrunnen for at hun kontaktet NFU, svarer Syslak at hun ønsker å gjøre en forskjell for mennesker som trenger det. - Jeg setter derfor stor pris på de varierte, praktiske og krevende oppgavene i NFU som det føles veldig meningsfylt å gå løs på. Erfaringene jeg tar videre med meg fra denne jobben er med andre ord svært verdifulle, understreker Victoria Syslak.

Juridisk rådgiver i NFU, Ingvild Østerby, har hovedansvaret for å tilrettelegge arbeidet for juristen og studentene. Hun setter stor pris både på jobben de gjør og det økte juridiske tilbudet NFU dermed kan tilby medlemmene. Hun har i tillegg selv fått en lenge etterlengtet avlastning i sitt eget daglige arbeid som preges av stadig flere henvendelser fra medlemmene.

Anne Eidsaa Hamre

Lise M. E. Heiskel

Nadia von Ahnen

Victoria Syslak

Martine Guntveit

Monica Tøllefsen

Bruk av tvang i skolen

Illustrasjonsfoto: iStock

Utdanningsdirektoratet og Helsedirektoratet har i samarbeid laget en tolkning om bruk av tvang i skolen. Hensikten er å bidra til at skoleeiere og skoleledelse skal få mer kunnskap om regelverket.

I uttalelsen minnes det om at det er hjemmel i helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 for å bruke tvang og makt overfor mennesker med utviklingshemning når det er nødvendig for å hindre vesentlig skade på den enkelte selv eller andre. Det ovennevnte kapitlet gjelder bruk av tvang og makt som ledd i tjenester etter helse- og omsorgstjenestelovens paragraf 3-2 nr. 6 bokstav a til c.

Det er nå avklart at tiltak etter kapittel 9, for elever med diagnosen utviklingshemning, også kan gjennomføres i skoletiden. Forutsetningen er at tiltakene gjennomføres som ledd i tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven og av personell fra helse- og omsorgstjenesten. Skoleledelsen må gi sitt samtykke til at tiltakene kan gjennomføres når eleven er på skolen.

Vil fjerne boligkøen

Byrådet i Bergen – ved helsebyråd Rebekka Ljosland og finansbyråd Dag Inge Ustein – vil fjerne boligkøen for bergensere med utviklingshemning.

Det foreligger allerede en plan for disse tjenestene.

Planen heter «Et helt liv med mening, vekst og utvikling». Den gjelder for perioden 2018-2028. Nyheten har skapt stor glede i NFU Bergen lokallag som har kjempet for dette i 25 år.

– BMK

BLI DEN DU ER

PEDER MORSET folkehøgskole

FRIST FOR SØKERE MED UTVIKLINGSHEMMING
FOR OPPTAK TIL SKOLEÅRET 2019-2020:

1. NOVEMBER 2018

www.pedermorset.no

PÅ SELBUSTRAND
MIDT I TRØNDELAG

HYGIENEPROSJEKT

En del mennesker med utviklingshemning har dårlig personlig hygiene med ustelt utseende, skitne klær, ubehagelig lukt og økt fare for infeksjoner – ikke minst på intime steder. Problemet oppstår ofte når de flytter hjemmefra og foreldrene ikke er der for å hjelpe til lenger. Det kan utvikle seg til å bli et hinder for sosial aksept og dermed inkludering for eksempel på jobb.

Dette er bakgrunnen for et toårig samarbeidsprosjekt mellom Karde og NFU som ble startet i januar i år og pågår fram til og med 2019. Prosjektet er finansiert av ExtraStiftelsen og har fått en årlig bevilgning på ca. 600 000 kroner. Målet er å utvikle en e-læringsapplikasjon til bruk ved opplæring i det å ivareta egen personlig hygiene riktig, regelmessig og rutinemessig. Det er ikke snakk om en liten app på smarttelefon, men web-teknologi som egner seg for bruk på flere plattformer (PC/Mac/nettbrett/smarttelefon) og tillater mange virkemidler som er nødvendig i en pedagogisk e-læringsammenheng.

I forbindelse med prosjektet skal det i tillegg lages et opplegg for aktivisering, oppfølging og kursmaterieell for tjenesteytere, pårørende og andre støttepersoner.

Nettadressen til læringsapplikasjonen blir www.personlighygiene.no. Den blir gratis å bruke og vil stå på NFUs nettsider www.nfunorge.org. Her skal den lenkes til adressen som står ovenfor.

OVERRASKENDE RESPONS PÅ UNDERSØKELSE OM HYGIENE

– I forbindelse med Karde og NFUs hygieneprojekt blant mennesker med utviklingshemning i NFU, hadde vi regnet med å få ca. 30 besvarelser på vår anonyme spørreundersøkelse. Til vår store glede og overraskelse kom det inn 228!

TEKST:

Bitten Munthe-Kaas

ILLUSTRASJONSFOTO:

iStock

DEN ENGASJERTE PROSJEKTLEDEREN

for hygiene-prosjektet,
Riitta Hellman.

(Foto: Bitten Munthe-Kaas)

Prosjektleder i Karde, Riitta Hellman er både glad og overrasket over de mange tilbakemeldingene fra både foreldre, andre støttepersoner, helsesøstre, lærere og vernepleiere. – De viser både noe om hvor utbredt problemet er og er en bekreftelse på et stort behov for både kunnskap og konkrete hjelpemidler.

Den engasjerte (opprinnelig finske) prosjektlederen tror samtidig at de mange besvarelsene ikke minst skyldes at undersøkelsen var anonym. – Vi aner dermed ikke hvem som har svart eller hvor de er fra. Det eneste vi vet er hvilken rolle de har i forhold til personen(e) med utviklingshemning de informerer om. Jeg tror også vissheten om at besvarelsene kun skal brukes som en veiledning i vårt arbeid med utviklingen av en e-læringsapp har bidratt til en trygghet om at de ikke risikerer å bli sitert.

På spørsmål om hva som kom fram i besvarelsene, gir Hellman følgende stikkord: Sjelden dusjing, sjelden negleklipp, sjelden tannpuss, sjelden klesskift, dårlig håndhygiene, manglende bruk av deodorant, dårlig toalett-, menstruasjons- og inkontinenshygiene. – Både unge og eldre menn barberer seg hverken ofte eller godt nok. Det er dessuten et problem mange finner svært frastøtende at en del heller ikke pusser nesen. Andre rengjør sjelden hjemme hos seg selv og har dermed lite innbydende toalett og bad å stelle seg på. Vi har også fått signaler fra kolleger av arbeidstakere med utviklingshemning som beskriver dårlig hygiene som et problem og et hinder for inkludering i det sosiale fellesskapet på arbeidsplassen.

HUKOMMELSE

Hellman presiserer samtidig: – Det er i denne sammenheng svært viktig å ha i mente at disse problemene må ses i sammenheng med at mange personer med utviklingshemning husker dårlig det de i utgangspunktet har lært. Dermed husker de ikke fra gang til gang hvordan de for eksempel skal bruke hygieneproduktene riktig. Andre har enten glemt eller mangler kunnskap om hvordan de skal stelle seg ordentlig, regelmessig og rutinemessig. De trenger derfor konkrete hjelpemidler.

OPTIMIST

Til tross for at mange sliter med hygien, er prosjektlederen både entusiastisk og optimistisk med tanke på muligheten for å bidra til økt bevissthet hos den enkelte om disse problemene. – Ungdom med utviklingshemning generelt er interessert i og flinke til å bruke både smarttelefoner og nettbrett. De mestrer også andre former for datateknologi. Karde har etter hvert mange års erfaring fra både nasjonale og internasjonale prosjekter i å utvikle opplæringstilbud til mennesker med nedsatt kognitivt funksjonsnivå i bruk av hjelpemidler innen IKT og ulike former for e-læring. Det betyr i sin tur at vi har oversikt over mange nyttige og populære verktøy som også jevnaldrende uten utviklingshemning benytter seg av.

FOKUSGRUPPER

Vi er derfor også opptatt av at e-læringsapplikasjonen både skal bli morsom og motiverende. Eksempler på dette kan være quiz, stillbilder med illustrerende animasjoner og andre former for multimedia. Det skal også lages korte filmer og plakater med fokus på motiver og temaer som kan være utgangspunkt for samtale og diskusjoner, opplyser den kreative prosjektlederen.

Hun påpeker at det i tilknytning til dette prosjektet er i ferd med å bli etablert fokusgrupper der prosjektmedarbeiderne, sammen med støttepersoner, skal se på foreløpige skisser for e-læringsapplikasjonen og vurdere idéer om støtte- og samtalemateriell for kurs og samlinger. – Det skal i tillegg startes separate fokusgrupper for mennesker med utviklingshemning.

RETT PÅ SAK

Hellman presiserer at Karde i sin formidlingsform samtidig er opptatt av å kalle en spade en spade. – En del brukere vil derfor utvilsomt mene at enkelte av virkemidlene både vil være ekle og pinlige – som snørr, flass og mangelen på penis- og menstruasjonshygiene. En lettest app som «snakker», motiverer til læring på til og med en morsom måte og viser hvordan problemene kan løses, kan da være god å ty til. Vi som jobber med dette, er uansett ikke flau og går heller ikke av veien for å bruke oss selv når det er behov for å få noe demonstrert. Forutsetningen er at det skjer med en god porsjon humor!

DE SOM VIL VITE MER

Mer informasjon om prosjektet kan fås ved henvendelse til prosjektleder Riitta Hellman i Karde som har telefon 982 11 200 og epost rh@karde.no. Rådgiver Helene T. Strøm Rasmussen i NFU kan også kontaktes for flere opplysninger. Hennes telefon og e-post er 22 39 60 58 og HTSR@nfunorge.org. Interesserte kan for øvrig lese mer på prosjektets nettside www.karde.no/hygieneprosjektet.

Den evige kampen

DAG OLAV STENSLAND

(Foto: Privat)

Dag Olav Stensland flyttet fra bofellesskapet til sitt eget rekkehus i 2013.

De fem etterfølgende årene var blant de beste årene i hans voksne liv. En reorganisering i Stavanger kommune i 2018, medførte imidlertid at Dag Olav mistet det han hadde av meningsfull dagaktivitet.

AV: Jens Petter Gitlesen

Dag Olav har autismediagnose, har et svakt talespråk, men forstår mye og uttrykker seg med tegn, lyder og ord som de nærmeste forstår. Dag Olav er på sett og vis svært sosial. Han liker å treffe kjente og han liker å være med kjente på det som de har fore. Om det er å vaske bilen, handle på Rema 1000 eller å bli med å levere post, er underordnet. Dag Olav blir engasjert i det som de som følger ham er engasjert i, hvis oppgavene ikke er utfordrende. Dag Olav er lite flink til å engasjere seg selv, men han gir klar beskjed når det er noe han ikke vil.

Fra Dag Olav flyttet inn i huset sitt i 2013 til 2018, var det «Hjemmebaserte tjenester» som hadde ansvaret for tjenestene hans. Fra og med januar 2018, ble ansvaret overflyttet til et bofellesskap i nærheten av Dag Olav sitt hjem. Rett etter reorganiseringen fikk Dag Olavs tjenesteytere beskjed om at de ikke hadde lov til å ta Dag Olav med i egen bil, i henhold til ledelsen av bofellesskapets fortolkninger av et kommunalt regelverk. Tjenesteyterne fikk tilbud om å benytte en bil tilhørende Stavanger kommune.

I praksis var dette umulig. Bilen skulle også benyttes av mange andre. I tillegg var bilen parkert rundt to kilometer fra Dag Olavs hjem. Resultatet ble at dagaktivitetene forsvant, Dag Olav ble sittende hjemme, sov om dagen og var våken om natten. Utmålingen av tjenesteomfang er en rigid sak. Foreldrene måtte ta omsorgsbyrden nattestid. Dag Olav trives dårligere i sitt hjem og er svært ofte på besøk hos foreldrene.

Møtene med kommunen har vært mange. Til tross for lovnader om etablering av meningsfull dagaktivitet, har kommunen til nå ikke maktet å etablere noe alternativ. Fylkesmannen ba kommunen om å komme i dialog med foreldrene, hvis ikke ville de vurdere tilsyn. Foreldrene ble bedt på møte med kommunen, et møte hvor kommunen ikke hadde noen forslag til tiltak.

Kan hende det beste foreldrene kan gjøre, er å få brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og glemme hele det kommunale tjenesteapparatet. Er det vilje til å finne gode løsninger, så finner man dem. Er det uvilje for høyt oppe i tjenesteapparatet, så vil tjenestene aldri bli bra.

Hedres med festival på Samos

Daglig leder Marit Stokkenes i Unike Ferie Opplevelser (UFO) ble hedret med takk og gaver av guvernøren og varaordføreren på den greske øya Samos nylig. Bakgrunnen var at hun i mange år har tatt deltakere med utviklingshemning med på sommerferie til denne vakre greske øya.

I en tale ga ordføreren uttrykk for at innbyggernes holdninger til mennesker med utviklingshemning har endret seg på Samos siden hun arrangerte et ferieopphold i landsbyen Pythagorion for første gang.

- Dette ble begynnelsen på et fantastisk eventyr, sier Marit Stokkenes i en kommentar til SFA.

Som takk fra øyas myndigheter skal det arrangeres en festival på Samos til hennes ære til neste år. Da skal det feires at hun har tatt med ferierende dit i 20 år på rad!

EN GLAD OG STOLT MARIT STOKKENES

omgitt av Samos guvernør og ordfører som vil hedre henne med en egen festival på Samos til neste sommer.

LANZAROTE!

1 UKE FRA **10.045,-**
HELPELSJON INKLUDERT

Sikre deg Casas Heddys populære jule- og nyttårsfeiring nå!

CASAS HEDDY
FERIE & HELSESENTER

RGF
vitalreiser.no

www.vitalreiser.no
Tlf. 56 57 47 50

Vital REISER

Casas Heddy er et praktfullt ferieanlegg, beliggende i utkanten av den populære badebyen Puerto del Carmen på Lanzarote. Her kan du nyte din helsereise med trening, velvære og opplevelser i trygge, sosiale omgivelser. Hotellet er godt tilrettelagt for bevegelseshemmede og har gode HC-rom.

PÅ CASAS HEDDY FINNER DU:

- Treningstilbud
- Velværetilbud
- Tilgjengelig fysikalsk avdeling med dyktige fysioterapeuter
- Tilgjengelige sykepleiere
- Tilgjengelig treningsrom / trimrom
- Trening / underholdning / aktiviteter
- Helpensjon med frokost, lunch og middag
- Opphold i rom med aircondition og varme, senger med dyner, eget bad og terrasse eller balkong

På Casas Heddy er bygninger og utstyr tilpasset slik at du som gjest kan nyte din ferie. De ansatte har lang erfaring og gir god individuell service.

Kompetente norske sykepleiere er klare til assistanse dersom akutte helseproblemer skulle oppstå og dyktige fysioterapeuter tilbyr behandling etter høy standard.

Avreiser fra Oslo og Bergen hver uke i perioden september – april. Vi er til stede på flyplassene ved alle avganger for å assistere med innsjekk og bagasje.

www.vitalreiser.no
Tlf. 56 57 47 50

TEATEROMTALE

Spiller Hedvig i «Vildanden»

Takk frå Vågå

Vi, vergene Marit Moen og Frøydis Schjøberg, og leiar i NFU Vågå, Marie Kongsli Kleiven, har mange vi vil takke for støtte. Vi har hatt ein arbeidsam og krevjande periode for å gjera det beste for dei utviklingshemma i Vågå. Vi håpar dette arbeidet og vil koma mange andre utviklingshemma rundt om i landet til gode. Det er godt å føle at ein har nokon i ryggen når ein driv med ei sak som mange har vanskeleg for å forstå det reelle innhaldet i. Dette gjeld spesielt lokalt der dei eldre blir sett opp mot utviklingshemma. I desse dagar blir anken over dommen i Tingretten utarbeidd. Dommen blei avsagt under tvil, og ein del av våre argument nådde fram. Vi går difor med krum hals inn for ein ny runde i rettsapparatet.

Vi vil takke Ragnhild Løseth, vår glimrande advokat i Leieboerforeningen, for godt utført arbeid, og Leieboerforeningen for økonomisk støtte. Vi har og har hatt god hjelp og gode råd frå Bjug Ringstad (tidlegare nestleiar i NFU) som har vore vår fullmektig. Takk til NFU ved Jens Petter Gitlesen og Hedvig Ekberg for oppfølging av saka vår. Til slutt, men ikkje minst, vil vi takke alle som har gjeve bidrag økonomisk slik at vi tør å følgje saka vidare. Dette gjeld folk som har stått fram med namn, og dei som har gjeve anonymt.

Moavegen i Vågå, juni 2018

Marit Moen

Marie Kongsli Kleiven

Frøydis Schjøberg

133 år etter urpremierer serverer Den Nationale Scene i Bergen i høst en helt ny versjon av Ibsens familiedrama «Vildanden». Her spiller Anne Sofie Kvalvik rollen som tenåringsdatteren Hedvig. Hun er ikke i ferd med å miste synet som i Ibsens originaltekst, men har Downs syndrom.

Også hun blir et offer for de voksnes tilkortkommenhet, løgner og selvpattet. I et videointervju i tilknytning til omtalen av forestillingen på teatrets nettside www.dns.no, formidler Anne Sofie selv sine tanker om nettopp dette.

Forestillingen spilles til og med 17. november.

- BMK

ANNE SOFIE KVALVIK spiller Hedvig
(Foto: Den Nationale Scene)

FRA RIKS- TEATRETS

fantastiske scenografi til «Tung tids tale». Moren bruker trappen i et forsøk på å få litt hvile.

(Foto: Erik Berg)

TEATEROMTALE

Når tunge bører må bæres alene

«Denne lille boken har potensiale i seg til å endre hele vår velferd», skrev Cato Brundvand Ellingsen i Vernepleieren i sin omtale av Olaug Nilssens modige, prisbelønte og selvbiografiske bok «Tung tids tale» som også er blitt en uforglemmelig teaterforestilling. Han er ikke alene om å mene det – sett i forhold til forfatterens beskrivelse av en hverdag uten et livsviktig avlastningstilbud med et barn som krever alt foreldrene har – uten pause. Olaug Nilsson gir oss her et brutalt, realistisk bilde av foreldrenes møte med den trege og tungroddede «forvaltningen» som hverken evner å forstå deres situasjon eller gi bistand til en familie som desperat trenger hjelp.

I scenografien på teaterscenen møter vi moren, omgitt av en rammeliknende kulisser som minner om en fengsels-celle. Spesielt trappen gjør inntrykk. Den legger hun seg på i et forgjeves forsøk på å få litt hvile. Vi ser med andre ord et menneske på randen av hva hun kan makte – så sliten at hun faller. Lysglimtet i denne virkeligheten er morskjærligheten som gjør at hun likevel klarer å mobilisere handlekraft i alle motbakkene. Vi skjønner at hun aldri kommer til å gi seg før Daniel får den hjelpen han trenger.

Et annet av teaterforestillingens mange spennende grep er splittelsen i moren ved at alle skuespillerne etter hvert spiller henne. Dette er også med på å gi oss et innblikk i situasjoner moren mestrer – og ikke mestrer. De forferdelige nevekampene med den uforutsigbare, bitende

og samtidig selvskadende niåringen som raser formålsløst rundt med rosa øreklokker, er ikke ment å skulle tåle seg på for noen. Hun gjør det likevel – i raseri, gråt, resignasjon, samtidig som hun driver en brutal gransking av seg selv – ispedd anklager om at hun er uegnet som mor.

I denne rå virkeligheten klynger foreldrene seg til minnene om hvordan sønnen var tidligere – før den regressive autismen gradvis førte til at den tidligere så uvanlig flinke treåringen deres med så uvanlig mange ferdigheter for alderen, gradvis ble vanskelig å få kontakt med, begynte å miste språket og mistet oversikten over omgivelsene.

Foreldrenes fortvilte, men forgjeves oppfordring til fagfolkene om å lete etter rester av gutten deres som jo var så annerledes, er hjerteskjærende. De nekter å akseptere fagfolkene diagnose. For dem er det eksistensielt at han ikke kan være «psykisk utviklingshemmet» som er forvaltningens konklusjon. Men de når ikke fram med alle sine argumenter om hvor annerledes han var tidligere. Og med fagfolkene stempel kan det økonomiske ansvaret for et avlastningstilbud dermed plasseres i en annen etat.

Summa summarum: Den fantastiske mottagelsen og de mange omtalene både av boka og Riksteaterets oppsetning, viser at Olaug Nilssen når fram til mange lesere og et stort publikum. La oss håpe at mange, mange politikere og ansatte lokalt og sentralt i forvaltningen er blant dem!

– BMK

Å legge strategi for likestilling

Regjeringen skal lage en strategiplan for likestilling for personer med funksjonsnedsettelse. Først skal det lages en strategi for en ti-årsperiode, deretter skal det lages mer konkrete planer for fire år av gangen. FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er utgangspunkt for organisasjonene sine innspill til strategien.

AV: Vigdis Endal, daglig leder i SAFO

Personer med funksjonsnedsettelse skal ha samme rettigheter og muligheter som andre, og ikke bli diskriminert.

HVA BETYR LIKESTILLING FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE?

Likestilling betyr å ha de samme rettighetene og de samme mulighetene som andre i samfunnet, uten å bli diskriminert. Ordet likestilling har tradisjonelt blitt knyttet til kjønnslikestilling, der kvinner og menn skal ha de samme rettighetene og mulighetene. Personer med funksjonsnedsettelse skal også ha samme rettigheter og muligheter som andre, og ikke bli diskriminert. FN-konvensjonen har gjennom sine artikler klart og tydelig beskrevet hva som skal til for å oppnå likestilling.

FN-KONVENSJONEN SOM VEILEDER - NOEN INNSPILL TIL REGJERINGEN

FN-konvensjonen viser oss hvordan vi kan jobbe for å sikre likestilling. Dette er noe av det organisasjonene har spilt inn: Vi må overvåke at lov- og regelverk fremmer likestilling, og sikre oss at reglene overholdes. Personer med funksjonsnedsettelse må få god informasjon om hvilke muligheter og rettigheter som finnes, og forvaltningen og tjenesteytere må læres opp i rettighetene, som bidrag til å sikre at rettighetene blir oppfylt. Diskriminerende praksis på bakgrunn av funksjonsnedsettelse skal ikke aksepteres, og likestilling må inn i de generelle planene, slik kjønnslikestilling har vært. Forskning og utvikling må fremmes på områder som gjelder samfunnsutforming for alle, og likestillingsperspektivet inn i alle relevante forskningsprosjekter. Det må satses på forskning og utvikling på områder som kan styrke personer med funksjonsnedsettelse sine forut-

setninger for å leve livet sitt som andre borgere. Vi trenger videre en bevisstgjøring om personer med funksjonsnedsettelse sine ressurser og muligheter, og bekjempelse av fordommer og skadelig praksis. Og: Det må følges opp at likestilling ikke avhenger av hvor i landet man bor.

HVA ER LIKESTILLINGSVIRKEMIDLENE?

Likestillingsvirkemidlene knyttet til kjønnslikestilling har for eksempel vært trygdeytelser i forbindelse med svangerskap, foreldrepermisjon, og kjønnsrepresentasjon i offentlig oppnevnte styrever, utvalg og råd. Likestillingsvirkemidlene knyttet til funksjonshemming, har vært både å planlegge og utforme et samfunn som passer for alle, og i tillegg sikre retten til nødvendig individuell bistand. Slik bistand er blant annet assistanse og hjelpemidler.

EN VIKTIG KAMP

Norge har virkemidlene, vi har også i hovedsak et godt regelverk, men likevel blir ikke funksjonshemmedes rettigheter oppfylt. SAFO, Unge Funksjonshemmede og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) jobber sammen og har gitt felles innspill til Regjeringen i denne saken, og ønsker videre dialog. En strategi for likestilling gjelder overordnet politikk for å sikre grunnleggende menneskerettigheter, og vi vil bistå Regjeringen i dette viktige arbeidet. Og vi må lære av kvinnekampen: Ting kommer ikke av seg sjøl. Det kreves aktiv, systematisk jobbing og radikale tiltak for å nå målene.

Undervisnings- tilbud skrinlagt

AV: Gunn Strand Hutchinson

Det planlagte undervisningstilbudet «Selvbestemmelse, medborgerskap og inkluderende praksis» ved Nord universitet rettet mot personer med kognitive funksjonsnedsettelse, kommer ikke i gang. Årsaken er mangel på ekstern finansiering som var en forutsetning fra Nord universitets side.

Dette skjer til tross for at søknader både er sendt Kunnskapsdepartementet, Bufdir, ExtraStiftelsen og flere private kilder.

Vi som har arbeidet med utvikling av undervisningstilbudet, beklager dette på det sterkeste, og anbefaler Kunnskapsdepartementet om å starte en drøfting av hvordan man skal kunne gi tilgang til høyere utdanning til mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse. Etter videregående skole er det en liten gruppe som får mulighet til folkehøgskole, men deretter er det ingen videre utdanningsmuligheter. Såkalt vedlikeholdsundervisning under voksenopplæringen, som kommunene har ansvar for å realisere, praktiseres svært forskjellig. Et generelt utviklingstrekk er imidlertid at dette i mange kommuner er nærmest ikke-eksisterende.

I FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne står det i artikkel 24 at staten skal bygge ned barrierer som hindrer lik rett til utdanning. Livslang læring er også et uttalt politisk mål i Norge. Kunnskapsdepartementet, som har ansvar for å realisere dette, må erkjenne hvordan realitetene er når det gjelder mulighetene for mennesker med utviklingshemning og handle for å endre den nåværende situasjonen. Foreløpig har vi ikke sett vilje til å ta tak.

**GUNN STRAND
HUTCHINSON**

(Foto: Privat)

LANDSBYENE MED PLASS FOR ALLE

Camphill-landsbyene er integrerte levefellesskap hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyene.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemning.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE
Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: sekretariat@camphill.no
www.camphill.no

Camphill
NORGE

La oss lære, inspirere og lede!

Inclusion Internationals verdenskongress i Birmingham fant sted fra 30. mai til 1. juni og samlet nesten 1000 personer fra 70 land. De ble et fantastisk arrangement der man fikk mulighet til å møte mennesker med utviklingshemning fra hele verden.

TEKST: Helene T. Strøm-Rasmussen

FOTO: Inclusion International

Arrangementet som går av stabelen hvert fjerde år, gikk i år under slagordet "Learn, Inspire, Lead" og var inspirert av det medlemmene ønsket seg; å lære noe nytt, å dele historier og å snakke om hvordan vi kan lede vei for et mer inkluderende samfunn. Det var et tett pakket program med workshops, paneldebatter, fellessamlinger, foredrag og møter.

FELLES KRAV

Fra NFU reiste fem personer; nestleder Torill Vagstad, generalsekretær Hedvig Ekberg, seniorrådgiver Vibeke Seim-Haugen, juridisk rådgiver Ingvild Østerby og rådgiver Helene T. Strøm-Rasmussen. I tillegg var Helene Holand med som styremedlem i Inclusion Europe og Jakob Holand, hennes sønn med Downs syndrom. Til enhver tid var det minst fem forskjellige grupper å velge mellom, og vi prøvde å fordele oss best mulig. Temaer som gikk igjen var selvbestemmelse, hvordan være en god ledsager, tilgjengelig teknologi, inkluderende utdanning og bruk av FN-konvensjonen for personer med nedsatt funksjonsevne. Det ble et vellykket arrangement, innsiktsfulle økter, spennende møter og svært fornøyde deltakere. I tre hele dager var International Convention Center fylt opp av personer med utviklingshemning, deres familiemedlemmer, interesseorganisasjoner og fagfolk.

Et hovedresultat av verdenskongressen var de fem kravene som ble stilt (se neste side). Deltakerne fikk mulighet til å utveksle god praksis i kampen for disse kravene, og alle fikk motivasjon til å fortsette sitt arbeid i hjemlandet.

I tillegg hadde både Inclusion International, Inclusion Europe og The International Disability and Development Consortium (IDDC) sine generalforsamlinger. IDDC er en

internasjonal sammenslutning av bistandsaktører og funksjonshemmedeorganisasjoner som jobber for funksjonshemmedes rettigheter i mer enn 100 land rundt omkring i verden. At de valgte å legge sin generalforsamling samtidig, var spesielt nyttig. Da fikk representantene fra de store bistandsorganisasjonene større forståelse for at de må bli flinkere til å inkludere personer med utviklingshemning i sine programmer, ikke bare personer med andre funksjonsnedsettelse.

INCLUSION EUROPE 30 ÅR

Inclusion Europe feiret sitt 30 års jubileum med tilstelningen "smaken av europeisk inkludering". Det var en stor suksess. Ved 30 boder presenterte Inclusion Europes medlemmer sine erfaringer rundt inkludering og de delte sine nasjonale tradisjoner og typisk mat fra hjemlandet. NFU delte ut buttons, buffer, brosjyrer, seigmenn, lakrisbåter og lefser med brunost!

Besøkende på 30-årsfesten ble invitert til å uttrykke sine ønsker for de neste 30 årene av inkluderingsbevegelsen. Noen av dem ble plukket ut og lest høyt på slutten av arrangementet, blant annet:

- Opprette et globalt fond for å støtte talspersoner med utviklingshemning (self advocates)
- Få flere personer med funksjonshemning inn i regjeringer

Som en av deltakerne sa: «Vi kom sammen for å feire våre prestasjoner så langt, å lære av hverandre og inspirere hverandre. Vi dro fra Birmingham vel vitende om at vi leder veien sammen med alle i Inclusion International mot et mer inkluderende samfunn».

DELTAGERE fra NFUs partnerorganisasjon i Nepal.

GLOBAL SELF ADVOCACY SUMMIT

Torsdag 31. mai ble Global Self Advocacy Summit avholdt. Toppmøtet samlet talspersoner med utviklingshemning fra ulike deler av verden for å diskutere de store problemene som er svært viktige for oss i bevegelsen. Det var rundt 400 talspersoner og ledsagere på arrangementet og de representerte over 30 land.

De store utfordringene ble skissert og sammen utviklet de «The Five Calls to Action», som er fem krav personer med utviklingshemning fra hele verden stiller til sine beslutningstakere.

Inclusion Internationals egne talspersoner med utviklingshemning bidro med organisering av arrangementet, og sørget for at alle ble kjent med hverandre og fikk den støtten de trengte for å kunne dele erfaringer og bidra.

En video der personer med utviklingshemning fra hele verden snakket om sine utfordringer ble vist under toppmøtet, og den minnet oss om at utviklingshemmede over hele verden sliter med de samme problemene.

THE FIVE CALLS TO ACTION

- 1. Å VÆRE EN DEL AV SAMFUNNET.** Vi ber om å bli inkludert og være en del av samfunnet. For å bli det, trenger vi
 - rimelige, tilgjengelige og trygge boliger
 - tilrettelagt støtte, informasjon og transport
 - stemmerett og mulighet til å være aktive samfunnsborgere
- 2. Å BLI VERDSATT LIKT SOM ALLE ANDRE.** Vi ber om å bli verdsatt og at all diskriminering som vi opplever slutter. For å bli det, trenger vi
 - at våre rettigheter og valg blir respektert, inkludert retten til å være i et forhold og ha en familie
 - at all misbruk og vold slutter
- 3. Å BLI SYSSELSATT.** Vi vil ha ordentlige jobber med ordentlig lønn og den riktige støtten vi trenger for å kunne gjøre suksess.
- 4. Å FÅ EN INKLUDERENDE UTDANNING.** Vi ber om at alle jenter og gutter med utviklingshemning får gå på skole og blir inkludert i samme klasserom som alle andre. Vi ber om at vi får den støtten vi trenger for å lære på alle utdanningsnivåer.
- 5. AT ALLE INSTITUSJONER BLIR STENGT.** Vi ber om at alle institusjoner blir stengt og at ingen nye institusjoner eller institusjonslignende bygninger blir bygd.

NFUs leir på Tromøya

FOTO: Jens Petter Gitlesen / John-Harald Wangen

Rundt 140 personer deltok på NFUs leir på Tromøya. Været var fantastisk og trivselen likeså. Det ble arrangert kurs, utflukter og mengder av sosiale aktiviteter. Det var dans, foreleselse, bading, turer og grillfest uten grilling. Det var nemlig grillforbud på grunn av tørken. Leirstyret har bestilt like bra vær til neste års leir.

SELBU; Vellykket sommerleir ga mersmak!

Etter å ha arrangert sin første sommerleir på Peder Morset Folkehøgskole i Selbu, har styret i NFU Trøndelag fylkeslag vedtatt at suksessen skal gjentas i 2019. Vi gleder oss allerede til neste sommer!

Det skriver leder av NFU Trøndelag fylkeslag, Frode Strømman og medarrangør Trine Hellam i et tilbakeblikk til SFA. Det var 32 deltakere, 23 ledsagere og syv frivillige som møtte opp for å oppleve feriefelleskap med andre NFUere.

TRYSIL; En uke i juli – NFU Akershus på kulturleir

INNSENDT AV: Tove-Britt Henriksen

Årets kulturleir ble nok en suksess for alle deltakerne; NFU medlemmer i Akershus (+ noen fra andre kommuner) og ungdom, samt tillitsvalgte i NFU. Deltakerne hygget seg sammen med ulike aktiviteter hele uken. Solen skinte både på fjellet, nede i dalen og på Skogmuseet. Trysilfjellet Sør hadde mye liv og røre ute, men også inne med aktiviteter på kveldene. Alle deltok i aktiviteter – turer i fjellet og til og med topptur rett opp slalåmbakken, fristet noen. Idrett, utetrim, bading, fising og bowling ble ledsaget av våre ungdommer, de fleste med tidligere erfaring og noen få som var nye.

De tålmodige fiskerne prøver fiskelykken

Vi har fått leirtrøyer og nå skal vi åpne leiren

Vi er på badeland på Radisson Blue

Snippen husdyrpark i Elverum

VISSTE DU AT

Samtykkekompetanse og klagerett i vergemålsaker

Samtykkekompetanse er et sentralt og omdiskutert begrep. I vergemålsaker er det mulig å klage også over avgjørelse om samtykkekompetanse, og det er viktig å bruke den klageretten – av flere grunner.

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

For å kunne avgi et gyldig samtykke må du ha samtykkekompetanse. Det handler om å forstå nok til å kunne ta en avgjørelse på egne vegne som andre må forholde seg til.

Samtykkekompetanse er en relativ størrelse. Du kan ha samtykkekompetanse når det gjelder enklere spørsmål, men kanskje ikke når det gjelder avgjørelser som er mer inngripende. Dette må vurderes konkret – for eksempel ved opprettelse av vergemål og valg av person som verge.

Det har vært sagt og skrevet mye i det siste om at retten til selvbestemmelse ikke ivaretas i dagens vergemålslov, og det argumenteres godt for et krav om lovendring. I det følgende handler det ikke om lovendringer, men en viktig klagemulighet innenfor dagens regler.

KLAGERETT I VERGEMÅLSAKER

Dersom det skal opprettes et vergemål og oppnevnes verge, er det fylkesmannen som gjør dette. Det må fattes et enkeltvedtak, og et enkeltvedtak forutsetter en forsvarlig saksutredning i forkant av vedtaket. Det er nærmere regler om dette i forvaltningsloven og i vergemålsloven. Et enkeltvedtak innebærer også at det følger en klagerett med vedtaket.

VERGEMÅL - MED OG UTEN SAMTYKKE SOM GRUNNLAG

Vergemål forutsetter som hovedregel et samtykke – og samtykke forutsetter samtykkekompetanse. Det skal gis samtykke både til at det opprettes vergemål, hvor omfattende vergemålet skal være og hvem som skal oppnevnes som verge (vgml § 20).

Det er fylkesmannen som fatter vedtak om vergemål, mandat og oppnevning av verge.

Forut for vedtak må det foreligge en legeerklæring eller erklæring fra annen sakkyndig som blant annet må bekrefte om du forstår eller ikke forstår hva et samtykke innebærer (vgml § 59 første ledd bokstav a). Dette skal være en uttalelse basert på kjennskap til deg og som på et faglig grunnlag skal vurdere om du har samtykkekompetanse i vergemålssaken.

Men det er viktig å holde fast ved følgende: Det er ikke legeerklæringen som avgjør om du har samtykkekompetanse eller ikke i en sak om vergemål. Det er fylkesmannen som avgjør dette spørsmålet i sitt vedtak. En legeerklæring er (bare) en sakkyndig uttalelse som inngår som del av saksutredningen hos fylkesmannen. Slik sett har den mer status på linje med spesialistuttalelse i en sak om helse- eller tjenestetilbud eller en uttalelse fra PPT i saker om spesialundervisning.

Spørsmålet om samtykkekompetanse er en vurdering av om lovens forutsetninger er oppfylt eller ikke. En lege eller annen sakkyndig kan utvilsomt vurdere på det faglig grunnlag, men denne faglige vurderingen må også holdes opp mot lovens krav. Og med et stadig større fokus på selvbestemmelse er det viktig at fylkesmannen selv foretar nettopp denne vanskelige vurderingen. Det er ikke rom for noen automatisk slutning fra legeerklæring til konklusjon i spørsmål om samtykkekompetanse. Legen kan ha rett, men legen kan også ta feil. Derfor er en reell kontroll fra fylkesmannens side helt avgjørende.

Dersom du er uenig i fylkesmannens vurdering av din samtykkekompetanse, kan du klage.

FYLKESMANNEN HAR PLIKT TIL Å SNAKKE MED DEN SOM SKAL HA VERGE OPPNEVNT

Da vi fikk ny vergemålslov i 2013 fikk vi også en ny bestemmelse om at fylkesmannen plikter å ha en samtale med den som skal få oppnevnt verge før det fattes vedtak (vgml § 59 første ledd bokstav e). Denne bestemmelsen skal sikre at fylkesmannen har et fullgodt grunnlag for å vurdere blant annet spørsmålet om samtykkekompetanse. Derfor er bestemmelsen et viktig bidrag til at din rettssikkerhet ivaretas. Samtaleplikten gjelder «med mindre det må antas at personen ikke kan forstå hva saken gjelder.»

Vår erfaring tilsier at fylkesmannen ikke alltid oppfyller denne lovpålagte plikten. Vi ser i en rekke saker at samtale ikke er gjennomført, til tross for at det foreligger uenighet nettopp om samtykkekompetanse. Da er det viktig å understreke følgende: Unntaket fra samtalekravet handler kun om de tilfeller der det «må antas at personen ikke kan forstå». Særlig i saker der det er uenighet om samtykkekompetanse foreligger, er det helt avgjørende for at saksutredningen blir forsvarlig – og i samsvar med lovkravet om samtale – at samtale gjennomføres.

Dersom det ikke har vært noen samtale, kan dette utgjøre grunnlag for en klage – ved at det er gjort saksbehandlingsfeil som åpenbart kan ha fått betydning for innholdet i vedtaket som er fattet.

AVSLUTNING AV ELLER ENDRING I ET VERGEMÅL

Den som har fått opprettet vergemål og oppnevnt verge basert på samtykke, kan også trekke sitt samtykke tilbake. Da må vergemålet opphøre. Dersom oppnevningen er basert på at det ikke foreligger samtykkekompetanse, foreligger ikke den muligheten.

Også av den grunn er det viktig å ha sikret et riktig grunnlag for vergemålet, for å sikre en vei ut dersom vergemålet ikke fungerer slik en selv har forutsatt – for eksempel ved at en opplever seg reelt umyndiggjort ved vergemålet og vergens beslutninger.

I et vergemål basert på samtykke har du også selv styring på hvem det er som skal være oppnevnt verge. Da kan du, om du selv ønsker det, trekke ditt samtykke til den nå oppnevnte vergen tilbake og kreve en annen oppnevnt.

Vil du spille i rockeband?

NORSKE TAGE MELGAARD

spilte under United by Musics årlige gallakonsert. (Foto: Hans van Wijn-gaarden)

Vil du være med i en internasjonal organisasjon og/eller spille i rockeband? Nå er det mulig – for United by Music i Norge er på jakt etter musikere, frivillige og andre interesserte som vil være med i styret.

Og for de som ikke vet det: United by Music er en internasjonal organisasjon for musikere med utviklingshemning som har et stort musikk talent. Leder av avdelingen i Norge, Helena Wilberg, påpeker i en henvendelse til SFA at organisasjonen i dag har avdelinger i Nederland, USA, Romania og Norge. – Vårt mål er å støtte talenter og gi dem mulighet til å spille live. Vi ønsker også å utfordre publikums holdninger og få dem til å se den enkelte musikers mange ressurser. Vår musikkstil formes derfor med utgangspunkt i deres talent og smak.

Wilberg opplyser ellers at musikerne øver på øvingshotellet i Oslo. – I april i år var vi i Nederland, der vi spilte ved United by Musics årlige gallakonsert. I juni holdt vi konsert både i Norges Bank og på Morodalsfestivalen.

De som vil vite mer, kan gå inn på www.unitedbymusic.eu (engelsk tekst). Her er det også lagt ut kontaktopplysninger. Helena Wilberg kan også gi mer informasjon på helena.wilberg@live.com

BARNEHUS

I 2013 åpnet Statens Barnehus dørene i Bodø med fem ansatte. På tre måneder rakk de å gjennomføre 17 avhør. I løpet av denne perioden har det også vært en økning av voksne med utviklingshemning som kommer for å få hjelp.

Sogndalen

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har hatt tilsyn med Sogndalen kommunes helse- og omsorgstjenester til voksne med utviklingshemning.

Det som har vakt sterkeste reaksjoner i tilsynsteamets omfattende rapport er at kommunens innsparingstiltak kan gå ut over tjenestetilbudet til brukerne ved at enkelte for eksempel ikke får sitt vanlige oppsatte dagtilbud en dag.

En enstemmig tjeneste- og levekårskomité har på bakgrunn av det som kommer fram i rapporten bedt rådmannen om å legge fram en rapport for kommunestyret om tjenestene til voksne innbyggere med utviklingshemning.

Tilsynsrapporten kan leses på fylkesmannen.no/Aust-og-Vest-Agder/no

VERGE- MÅLSLOVEN

Handikappede Barns Foreldreforening (HBF) og NFU Nedre Buskerud lokallag arrangerte nylig temakveld for pårørende og andre interesserte om vergemålsloven.

NOME KOMMUNE

Fylkesmannen i Telemark har hatt tilsyn med hvorvidt Nome kommune gir sine innbyggere med utviklingshemning det helse- og omsorgstilbudet de etter loven har krav på. Resultatet ble, ifølge den omfattende tilsynsrapporten, hele syv avvik. Rapporten kan leses i sin helhet på www.fylkesmannen.no/telemark

SARPSBORG

Rådmannen i Sarpsborg har foreslått at et nåværende barneavlastningstilbud skal flyttes til et sykehjem. Det sier Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og styret i Handikappede Barns foreldreforening et krystallklart nei til.

Takk for arv 1

NFU Nordre Vestfold lokallag har arvet 1 250 000 kroner. Pengene skal ifølge givers testamente brukes til hyggelige formål for medlemmene. Det er ennå ikke tatt stilling til hva det blir rent konkret, men styret er selvsagt overveldet over de mange mulighetene den storslåtte gaven vil kunne bety av positive tiltak. Det gjelder ikke minst for de mange som sitter hjemme alene i mangel på et meningsfylt fritidstilbud.

STRATEGIPLAN

Stortinget ba 12. juni Regjeringen om å fremme en stortingsmelding med forslag til tiltak for å sikre at personer med utviklingshemning får oppfylt sine menneskerettigheter på lik linje med andre.

Dette arbeidet har for tiden høy prioritet blant organisasjonene. Både Jens Petter Gitlesen og daglig leder i SAFO, Vigdis Endal, har brukt spalteplassen på side 4 og 30 til omtale av denne viktige planen.

BOSTØTTE

Bydelsdirektør Øyvind Henriksen i bydel Nordre Aker i Oslo kommer med skarp kritikk mot statlig og kommunal bostøtte i en orientering han har sendt til bydelsutvalget. Hele uttalelsen kan leses på www.ivarjohansen.no

LOKALLAGSLEDERSAMLING

NFU Hordaland fylkeslag arrangerer sin årlige lokallagsledersamling 6. og 7. oktober.

KULTURHELG

NFU Møre og Romsdal fylkeslag arrangerte sin årlige, tradisjonsrike kulturhelg med en rekke aktiviteter nylig. Det står mer på fylkeslagets nettside www.nfunorge.org/mr

SØRMARKA

NFU Akershus fylkeslag arrangerer en etterlengtet helg for medlemmene på Sørmarka. Den finner sted 13. og 14. oktober.

HORTEN

NFU Vestfold skal arrangere fest for medlemmene i Horten. Ikke noe uvanlig med det. Men her er det i tillegg lagt vekt på at sosiale arrangementer for medlemmene med legges mellom vaktskifteordningene til ansatte i bofellesskap. Det er et kjent fenomen mange steder at deltakere må takke uforholdsmessig tidlig på grunn av sine tjenesteyteres vaktskifteordninger.

SAMARBEID

Like før SFA gikk i teknisk produksjon ble det arrangert et møte mellom NFU Vestfold og Buskerud, med tanke på fremtidig sammenslåing av de to fylkeslagene. Vi kommer tilbake til denne saken i neste nummer.

KULTURSAMLING

NFU Hordaland fylkeslag arrangerer i samarbeid med studieforbundet Næring og samfunn sin årlige kultursamling i Bergen i dagene 27. og 28. oktober. Her kan deltakerne velge mellom varierte aktiviteter som ikke er godt tilrettelagt i samfunnet ellers. Kurset er gratis for medlemmer, men koster en halv tusenlapp for andre deltakere. Påmelding til Renate Toft, Trellevik. Adressen hennes er 5379 Steinsland, e-post renate-77@live.no og telefon 97609127. Det er lagt ut påmeldingsskjema på fylkeslagets nettside www.nfunorge.org/hordaland

OPPLAND

NFU Oppland fylkeslag holdt nylig kurshelg for medlemmene om «Hvordan er vi sammen og trygge på sosiale medier?»

NYE HEFTER OM TIGERGJENGEN

De fem nye heftene om Tigergjengen inneholder som vanlig både dramatik og kjærlighet. Hør bare her: June får seg en overraskelse, når broren kommer på besøk. Kan to menn, eller to damer, være kjærester? Lise er fortvilet fordi hun har mistet jobben. Gjengen drar ut til kysten for å finne søppel etter at en hval full av plast er funnet på en strand. De drar på fjellet i vinterferien, men får sjokk når det ikke er mobildekning. Kim treffer en jente - under vann i et svømmebasseng. Og som om ikke det er nok - en av de ansatte i bofellesskapet kommer med en nyhet som ingen liker.

- Nina Skauge

Husleie

«Skal mennesker som har en medfødt funksjonshemning og som aldri kan forbedre sin økonomi med å delta i arbeidslivet, tvinges til å bli livsvarige sosialklienter på grunn av kommunenes boligpolitikk? Spørsmålet er ekstra påtrengende i Oslo, men også i andre byer med høye markedsleier. Leia i kommunale boliger skrus så høyt opp at det ikke blir igjen nok til å leve av for den som er «ung ufør» og lever av uføretrygd».

Det skriver tidligere journalist i Nationen, Kari Gåsvatn, i en kommentar som kan leses i sin helhet på www.ivarjohansen.no

LØVEPAPPAER

«Løvemammaene» oppsto som et fenomen i pleiepengedebatten på Stortinget høsten 2017. Siden den gang har de blitt tydelige med både egen snap, instagram og face-konto. Profilerte politikere tok til orde for argumentene fra mødre til barn med store hjelpebehov. Men er det bare mødrene?

Les mer om hva «Løvepappaene» mener om dette på www.hbf.no

I FORBINDELSE MED MORODALS-FESTIVALENS

10 års jubileum har Moro Foto laget en fin minnebok med mest bilder og noe tekst fra 2009 over alle årene med festival. Her er Jens Petter Gitlesen en av bidragsyterne.

Boka selges for halvannen hundrelapp. Les hvordan på www.morodalsfestivalen.no. All fortjeneste av boka går tilbake til Moro Fotos fremtidige fotoprosjekter.

Frambu

Kursplanen for Frambu senter for sjeldne funksjonshemninger for 2019 er lagt ut på det landsdekkende kompetansesenterets nettsider www.frambu.no. Her er det informasjon om tema, målgruppe og søknadsfrist. Detaljert program for hvert kurs legges ut på den aktuelle kurssiden nærmere søknadsfristen.

Generalsekretær

Tidligere likestillingsombud Sunniva Ørstavik er begynt i ny jobb som generalsekretær i Norges Handikapforbund.

Demens

Spesialrådgiver Frode Kibsgaard Larsen holder foredrag om temaet «Utviklingshemning, demens og aldring» som er lagt ut under linken demens på www.aldringoghelse.no

DET ER BLITT FLERE UNGE UFØRE

i alderen 18-29 år. Veksten skyldes særlig at det er blitt flere unge med lidelser som autisme og utviklingshemning, i tillegg til medfødte misdannelser og kromosomavvik. Dette henger sammen med at flere med disse diagnosene lever lenger på grunn av bedre medisinsk behandling. Den andre viktige faktoren bak veksten i unge uføretrygdede er knyttet til skiftende regelverk for hvor lenge man kan motta de midlertidige helse-relaterte ytelsene (Kilde: www.nav.no)

VTA-undersøkelse

NFU har blitt kontaktet av ASVL, arbeidsgiverforening for vekst- og atferingsbedrifter, i forbindelse med en kampanje de skal ha i oktober om mangelen på VTA-plasser. I den forbindelse ønsker de intervjuer med personer som ikke har fått VTA-plass, men som veldig gjerne vil ha det.

ASVL etterlyser derfor personer som passer til den beskrivelsen eller kjenner noen som gjør det. Selv om det ikke er satt noen øvre aldersgrense, letes det fortrinnsvis etter unge personer. Det er i tillegg ønskelig at de som skal være med, bor i nærheten av Oslo, ettersom det er her journalisten jobber.

De som kjenner noen eller selv kan tenke seg å bidra, kan kontakte Ingvild Østerby i NFU så fort som mulig på telefon 22 39 60 64 og e-post ingvild@nfunorge.org. Hun oppfordrer leserne i tillegg til å spre informasjon om kampanjen også til relevante personer som ikke er medlem av NFU.

SENIORKURS

«Man blir jo ikke yngre, det er fint å prate om ting en lurte på» var en spontan reaksjon fra deltakere som i løpet av høsten og vinteren 2017/18 deltok på et utviklet seniorkurs om aldring og helse, tilrettelagt for personer med utviklingshemning. Det står mer om dette kursopplegget på www.aldringoghelse.no

JONAS-PRISEN

Filmskaper Mari Storstein ble nylig hedret med Jonas-prisen, som hvert år deles ut av Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo. Storstein fikk prisen for å synliggjøre historier først og fremst om BPA men også om utenforskap, annerledeshet og menneskeverd. Hun fikk TV2s pris «Gullruten» for serien «Søsken» tidligere i år.

Valg 2018

NFU skal trolig arrangere kurs for medlemmene om kommune- og fylkestingsvalget i september 2019. Blir kurset en realitet, blir det holdt før sommerferien.

Takk for arv 2

NFU har mottatt en arv. Et ektepar fra Oslo testamenterte hele sin formue til NFU. Vi er svært takknemlige for dette uventede bidraget til vår organisasjon. Pengene vil vi brukt på best mulig måte for å bidra til at livsvilkårene for mennesker med utviklingshemning blir gode.

PERSONALSEMINAR

NFUs sekretariat var på personalseminar i Åsgårdstrand nylig. Her orienterte Randi Stenerud, sekretær Brit Jane og mangeårig tillitsvalgt, Kari Melby, fra NFU Vestfold fylkeslag om siste nytt derfra.

Alle var opptatt av at det nå må satses spesielt på rekruttering av flere yngre familier i tillegg til de ca 340 medlemmene i de fem lokallagene. De var også enige om at limet mellom fylkeslagets medlemmer er de to årlige samlingene på Eidene kurscenter på Tjøme med tilpasset faglig opplegg for medlemmer og pårørende både med og uten utviklingshemning. Her er det sosiale fellesskapet i tillegg svært viktig.

Bergen

Byrådet i Bergen har avviklet SFO egenbetaling fullt ut fra 5. til og med 10. trinn for barn med nedsatt funksjonsevne. Det har ikke minst skjedd, takket være lokalt engasjement mellom Autismeforeningen, Handikappede Barns Foreldreforening og NFU som i samarbeid har frontet denne viktige saken.

SELVBESTEMMELSE

NFUs landsstyre har vedtatt å arrangere et seminar om selvbestemmelse høsten 2019. NFUs nestleder Torill Vagstad, landsstyremedlem Geir Tore Søreide og rådgiver Helene T. Strøm-Rasmussen i sekretariatet er oppnevnt som prosjektgruppe.

DISKRIMINERINGEN

Borgerrettsorganisasjonen Stopp Diskrimineringen har klaget på NRK for diskriminering. Bakgrunnen er at statskanalen arrangerte folkemøte på en utilgjengelig båt under Arendalsuka. Statskanalen har lovet forbedring (Kilde Handikapnytt).

Pårørende-skole

Kompetansesenteret Aldring og helse inviterer høsten 2018, i samarbeid med de tre Oppland-kommunene Gran, Lunner og Jevnaker, til skole for pårørende til hadelendinger med utviklingshemning over 30 år.

Marianne har forlatt oss

TEKST OG FOTO: Jens Petter Gitlesen

Marianne Kvamme døde den 7. august. NFU har mistet et aktivt medlem, mangeårig tillitsvalgt og en god talsperson i politikken overfor mennesker med utviklingshemning.

Jeg har kjent Marianne i mange år. Hun var tillitsvalgt i NFU. Jeg beundret Marianne på mange måter. Hun var så flink. Hun bodde for seg selv i sin egen leilighet og ordnet det hun trengte selv.

Marianne var på NRK og fortalte at personer med utviklingshemning også kan bo i vanlige leiligheter på samme måte som voksne uten utviklingshemning. En stor fordel med å bo i egen leilighet og ikke være avhengig av tjenesteytere, er at en kan bestemme selv, mente Marianne.

Da tidligere statsråd Audun Lysbakken arrangerte konferanser hvor alle landets kommuner skulle informeres om målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning, så fortalte Marianne konferansedeltakerne om hvordan det var å bo alene i en vanlig leilighet og greie seg selv.

Marianne deltok på leiren vår på Tromøya i mange år. Hun bodde på hus nummer 25, samme hus som meg. Verken i år eller i fjor var Marianne på leiren. Hun var blitt syk, en skummel sykdom som heter Alzheimer. Den 7. august døde Marianne så alt for tidlig. Hun ble 43 år.

Minnene om Marianne er mange og de vil leve videre.

Det er alltid trist når noen dør. Mange i NFU har mistet en venn, verre er det nok for Mariannes foreldre som har mistet sin datter og hennes søsken som har mistet en søster. Marianne var midt i livet og skulle hatt mange gode år foran seg. Men slik ble det ikke. Da får vi være glade for den tiden vi fikk sammen med Marianne, ta vare på minnene og tenke på hvor koselig det kunne være sammen med henne.

Sjelden diagnose?

FRAMBU er en del av Nasjonal kompetanse-tjeneste for sjeldne diagnoser. Vi formidler kunnskap om sjeldne diagnoser til personer med diagnose, pårørende og tjenesteytere. De fleste av tjenestene våre er gratis. Kontakt oss gjerne!

Frambus kursplan for 2019 er klar!

Vi tilbyr en rekke spennende kurs, blant annet

- 25 kurs for personer med diagnose og familie
- 10 kurs for fagpersoner og tjenesteytere
- 8 nettkurs for ulike målgrupper

Se www.frambu.no for informasjon om innhold, målgrupper og søknadsfrister. Her kan du også lese mer om diagnosene vi jobber med og hvordan vi kan bistå familien og lokalmiljøet.

FRAMBU senter for sjeldne diagnoser
▶ info@frambu.no ▶ www.frambu.no

På egne bein

På linja Friluftsliv/Bu og fritid får du:

Bu- og arbeidstrening, turdagar, fjelltur, skitur, fisketurar, segltur og mykje meir.

Søk plass på friluftslivskulen.no

Bestill abonnement

Bladet kommer ut med 5 numre i året. Abonnementet løper fra registreringsdatoen. Pris kr. 400,-. Klipp ut og send inn. Abonnement kan også bestilles på mail: post@nfunorge.org eller telefon: 22 39 60 50.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Svarsending 1225
0028 Oslo

ADRESSATEN
BETALER
FOR SENDING
I NORGE

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Navn: _____

Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Mobil / telefon: _____

Signatur: _____

Vil du annonsere i Samfunn for alle?

Ta kontakt med vår annonseselger:

Salgs Forum AS

post@salgs-forum.no | www.salgs-forum.no

BUTIKK

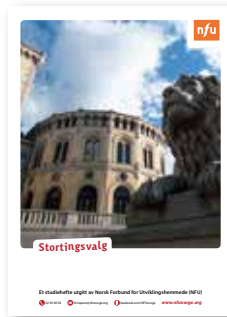
Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

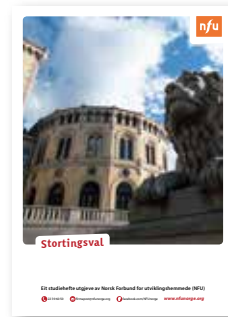
Om tro og livssyn

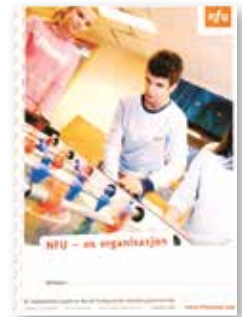
Fra foreldrehjem til eget hjem

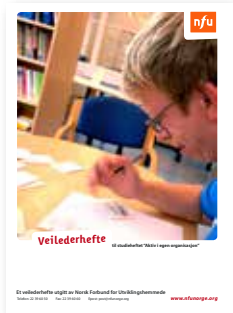
Stortingsvalg (bokmål)

Stortingsvalg (nynorsk)

NFU - en organisasjon

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Pengene mine kr. 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,- Kursmappe kr 25,-

LAST NED!

Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,- kr 150,-

Refleksbånd kr 25,-

Pins kr 25,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Pris per stk. kr 15,-

Introduksjonstilbud!!
10 stk. kr. 100,-Svettebånd til håndledd
kr 25,-Multilue - jubileumsutgave
kr. 25,-

Handlenett kr 50,-

VELG MILJØVENNLIG,
DROPP PLASTPOSEN!

Magebelte kr. 75,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

Kopp (porselen) kr 200,-

Ja takk, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg (bokmål)
- Kurshefte: Stortingsval (nynorsk)
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Pengene mine
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursmappe
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Refleksbånd
- Pins
- Klistremerker
- Svettebånd til håndledd
- Multilue
- Penn
- Handlenett
- Kopp (porselen)
- Tallerken (porselen)

Navn: _____

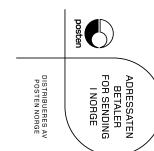
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via **telefon 22 39 60 50**, e-postadresse **post@nfunorge.org** eller bruk nettbutikken til NFU på **www.nfunorge.org**. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utvikingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

FRAMskolen

på Vallersund Gård

utlewed.no • Foto: Karin Størseth

vallersund.camphill.no/framskolen

Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming

Et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

AKTIV

HJELPEMIDLER A/S

Nå med Fatbikehjul og trommelbrems

Tlf: Geirr 98239850. e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Multivogn

Al-trac

Nå med

hjelpemotor

www.aktiv-hjelpemidler.no

www.aktivhjelpemidler.com

Norsk Protein

– ledd i næringskjeden

**BR. STENSKJÆR
TRANSPORT AS**
støtter NFU's arbeid

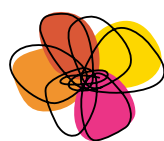
Felleskjøpet Rogaland Agder

hove

www.hoveirsenter.no
post@hoveirsenter.no
Tlf 37 08 52 21

Personalpartner

www.personalpartner.no

JÆRHAGEN

*Selv om jeg ikke sier noe,
kan jeg ha noe å si...*

JAG Assistanse AS er BPA-leverandør for barn og voksne med ulike funksjonsnedsettelse, hvorav en kan være en kognitiv funksjonsnedsettelse.

JAGs konsept retter seg spesielt mot de som trenger assistanse i arbeidslederrollen, og har særlig kompetanse på dette området.

JAG bygger sitt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling. Vi har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse. JAG er medlem av European Network for Independent Living (ENIL).

Ta kontakt for mer informasjon om hvordan vi kan skreddersy din BPA.

*Med BPA kan alle bo
hvor og med hvem de vil!*

JAG

Jeg - Assistanse - Godt liv

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

***BPA gir meg
friheten til å leve
livet - fullt ut!***

Endelig er dagen her, og jeg er pyntet og klar for konfirmasjon. Pappa er stolt! Assistenten min skal også være med – han gjør dagen litt enklere og mindre stressende for meg.

I Uloba er det du eller en nærstående som bestemmer **hvem** som skal assistere deg, **hva** assistenten skal gjøre, **hvor** og **når** assistansen skal finne sted.

Ulobas BPA er skapt av oss som har behov for assistanse og er vår måte å organisere hverdagen vår på. Vil du vite mer om BPA ta kontakt med oss på telefon: 32 20 59 10 så hjelper vi deg videre!

For mer informasjon se våre nettsider: www.uloba.no

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Jens Petter Gitlesen
41 10 13 42
jpg@nfunorge.org

NESTLEDER
Torill Vagstad
40 28 83 07
torill.vagstad@gmail.com

Geir Tore Søreide
91 84 55 74
geir.t.soreide@haugnett.no

Camilla Hopen
camillahopen@yahoo.no

Karen Hultgren Olsen
91 59 30 67
karenhultgren@gmail.com

Ninni Bakke Tornes
90 06 35 24
ninni.b.tornes@live.no

Evy Utne Knutsen
48 15 41 96
evy.knutsen@bkkfiber.no

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag
v/ Tove-Britt Henriksen
Ignaveien 131
1912 Enebakk
64 92 62 53 / 90 83 93 80
tove.henriksen@tusker.no

NFU Østfold Regionlag
v/ Lars Rune Halvorsen,
Bossumdalen 11
1626 Manstad
920 99 490
lars.r.halvorsen@hiof.no

NFU Hedmark Fylkeslag
v/ Eirik Dahl
Ajerhagan 6
2319 Hamar
464 09 707
eid24@outlook.com

NFU Oppland Fylkeslag
v/ Staale Stampeløkken
Hagehaugveien 2 A
2613 Lillehammer
976 94 452
stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag
v/ Helene Holand
Langfaret 28
3550 Gol
916 73 902
heleneholand@live.no

NFU Vestfold Fylkeslag
Pb 14
3276 Svarstad
920 28 938
nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag
v/ Øivind Jensen,
Rådyrveien 5
3790 Helle
909 19 810
oyvindjensen06@gmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag
v/ Anders Haslestad
Molandsveien 1450
4849 Arendal
976 01 658
anders.haslestad47@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag
v/ Stian Brøsjø
Henrik Wergelandsgate 46 A
4612 Kristiansand S
930 44 855
stian@soh.no

NFU Rogaland Fylkeslag
Støperigt. 34
4014 Stavanger
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag
v/ Kai Esten Dale
Omvikdalsvegen 51
5464 Dimmelsvik
93 02 50 93
kai.esten.dale@knett.no

NFU Sogn og Fjordane
v/ Gry Sætre
Angealdsvegen 107
6810 Førde
909 49 316
gry.setre@gmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag
v/ Ninni Bakke Tornes
Fabrikkveien 13
6415 Molde
900 63 524
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag Fylkeslag
v/ Snorre Ness
Bregnevegen 1
7803 Namsos
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@ntebb.no

NFU Nordland Fylkeslag
Postboks 843
8001 Bodø
75 52 40 48 / 91 72 47 08
bpriesem@online.no

NFU Troms Fylkeslag
v/ Anne Marie Bakken
Dalnes, 9475 Borkenes
916 98 512
amsbakken@gmail.com

NFU Finnmark Fylkeslag
v/ Terje Ryeng
Ørbergveien 5
9910 Bjørnevatn
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Speeds-arrangement til 20 i stil!

LANDSSTEVNET I SVØMMING i Oslo nylig ble nok en gang en oppvisning i idretts glede av de 60 svømmerne fra 17 klubber fra Eid i sør til Svalbard i nord! Svømmeklubben Speeds' gjennomføring av det årlige stevnet stod til 20 i stil!

Idrettskonsulent Kristin Homb gir uttrykk for at man i Norges Svømmeforbund ser en positiv tendens i rekrutteringen av flere utøvere. Hun understreker samtidig at det er plass til mange flere - både som medlemmer i svømmeklubbene og som deltakere på det årlige Landsstevnet.

*Marcus Haus fra Eid Symje-
klubb, Eirik Brunstad, Elverum
Sømming, Trym Aunevik,
Svalbard Turn og Aleksander
Haarberg, Stjørdals-Blink IL
(Foto: Kristin Homb)*

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemming, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C.J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no